The Regulator
Oktoba-Desemba 2025

Jarida la kila robo mwaka la Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA)

ISSN: 0856 - 8030
Na. 2-2025/2026

NAKALA YA BURE

Ulinzi wa Watoto Ulimwengu wa Kidijiti

ISO 9001:2015 CERTIFIED
www.tcra.go.tz

Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA)

Dira

Jamii inayowezeshwa na huduma za mawasiliano

Dhima

Kusimamia huduma za mawasiliano kwa ustawi wa jamii ya Kitanzania

Anwani ya ofisi za uhariri.

Mawasiliano Towers, Na. 20 Barabara ya

Sam Nujoma, S.L.P 474,Postikodi: 14414 Dar es Salaam. Simu: +255 784558270, +255 784558271. baruapepe: regulator.magazine@tcra.go.tz; dg@tcra.go.tz. Toleo la kidijiti linapatikana mtandaoni kwenye: https://www.tcra.go.tz/documents/ the-regulator

KAMPENI YA USALAMA MTANDAONI

Baadhi ya malengo ya kimkakati kwenye Mpango Mkakati wa Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania ni kuwezesha ujenzi wa miundombinu ya mawasiliano yenye ufanisi, ya uhakika na imara na matumizi yake kuendelezwa.

Vilevile ni kuhakikisha kuwa utendaji na ufanisi huduma zinazosimamiwa na ulinzi wa wadau vinaendelezwa na kuimarishwa. TCRA na watoa huduma za mawasiliano wanaendesha kampeni ya elimu kuhusu namna ya kujilinda dhidi ya ulaghai mitandaoni.

Kaulimbiu ya kampeni hiyo ni "**SITAPELIKI**" na malengo yake ni:

i. Kutoa mwongozo wa usalama mtandaoni na namna watumiaji na wananchi wanavyotakiwa kujilinda dhidi ya ulaghai.
ii. Kuwakumbusha watumiaji kutumia njia rasmi na namba rasmi za kuwasiliana na watoa huduma.
iii. Kuhimiza watumiaji na wananchi kuripoti matukio ya ulaghai kwa vyombo husika.

UJUMBE WA KAMPENI

1. Linda taarifa zako kwa kutumia nywila (neno siri) thabiti na tofauti kwa kila akaunti
2. Usifuate maelekezo na kushirikisha nywila (neno siri) au namba ya uthibitisho (OTP) yako na mtu yeyote.
3. Linda taarifa zako kwa kuepuka kubofya viunganishi usivyovifahamu kwenye barua pepe unazopokea. Ukipata changamoto piga namba 100 ili uhudumiwe.
4. Hakiki namba zako za simu ya mkononi kupitia *106#. Aidha usipokee maelekezo yoyote kwa namba usiyoifahamu.
5. Usiruhusu utapeli wa simu au SMS unaofanyika kimtandao. Ripoti utapeli kwenye namba 15040.
6. Usitekeleze maelekezo yoyote kutoka kwa mtu anayejitambulisha kuwa mtoa huduma ikiwa amekupigia kutoka namba isiyokuwa 100. Mtoa huduma wako wa mtandao wa simu atawasiliana nawe kwa namba 100 pekee. Kuwa makini.
7. Ukipata changamoto katika huduma ikiwemo matumizi ya data, muda wa maongezi, jumbe fupi, piga namba 100 ili uhudumiwe au fika kwenye duka la mtandao husika lililo karibu nawe.
8. Elewa namna kifurushi chako cha data kinavyotumika. Bofya *147*00# matumizi ya data bila kifurushi. kudhibiti matumizi ya data bila kifurushi.
9. Kabla ya kufanya malipo au kununua bidhaa mtandaoni, hakikisha tovuti uliyoichagua inatumia itifaki salama ya Mawasiliano (HTTPS). Ikiwa huna uzoefu wa kukamilisha manunuzi mtandaoni tumia huduma ya wakala
10. Usimpe mtu mwingine taarifa zako binafsi kwenye mtandao kupitia viungo visivyojulikana au baruapepe zisizo na miadi. Wahalifu wanaweza kutumia njia hii ya kufanya utapeli, ikiwemo utapeli wa kifedha.

JARIDA HILI LINATOLEWA NA MAMLAKA YA MAWASILIANO TANZANIA KILA ROBO MWAKA

Sheria Na. 12 ya mwaka 2003 iliyoianzisha TCRA inaipa Mamlaka wajibu katika majukumu yafuatayo:

1. Kukuza ushindani bora na uchumi wenye tija.
2. Kulinda mitaji ya Watoa Huduma wenye ufanisi.
3. Kulinda maslahi ya watumiaji.
4. Kukuza upatikanaji wa huduma zinazodhibitiwa kwa watumiaji wote wakiwamo wenye kipatokidogo, walioko vijijini na watumiaji walioko katika mazingira magumu.
5. Kuimarisha Elimu kwa Umma, uelewa na ufahamu wa huduma zinazosimamiwa na TCRA, ikiwa ni pamoja na:
   i. Haki na wajibu wa watumiaji na watoa huduma zinazosimamiwa
   ii. Namna ya kuwasilisha malalamiko na migogoro na utaratibu wa utatuzi wake; na
   iii. Kazi na majukumu ya Mamlaka kwa kuzingatia umuhimu wa kulinda na kutunza mazingira.

MALENGO

TCRA imeandaa Malengo mbalimbali ili kufikia maono yake katika kukabiliana na mambo muhimu kama yalivyobainishwa katika uchambuzi wa hali halisi ya kisekta. Malengo hayo ni:-

1. Kukuza miundombinu na huduma za mawasiliano ya kielektroni na posta yenye usalama, ufanisi na imara.
2. Kuimarisha upatikanaji wa huduma za mawasiliano ya kielektroni na posta zenye ubora na unafuu.
3. Kuimarisha ubunifu wa huduma zinazosimamiwa, uandaaji wa maudhui ya ndani na ujanibishaji.
4. Kuimarisha ufanisi wa huduma zinazosimamiwa na kuwalinda wadau.
5. Kuimarisha uwezo wa taasisi.

SERA YA UBORA

Kutokana na nguvu za kisheria za kusimamia sekta za Mawasiliano ya Kielektroni na Posta Tanzania, TCRA inaweka mazingira mazuri kwa Wenye Leseni kwa kutoa rasilimali za mawasiliano, kudumisha na kuendelea kuboresha Mfumo wa Usimamizi wa Ubora ili kuhakikisha utoaji wa huduma bora na nafuu kwa watumiaji ili kukidhi matakwa ya Sheria na ya kiudhibiti.

MATOKEO YA MKAKATI

1. Kupatikana kwa huduma za mawasiliano za uhakika na salama.
2. Kuimarika kwa upatikanaji wa huduma za mawasiliano zilizo bora na nafuu.
3. Jamii yenye kuzalisha na kutumia maudhui ya ndani.
4. Kukua kwa ufanisi wa sekta ya mawasiliano na uzingatiaji wa sheria, kanuni, miongozo, kanuni ndogo na viwango kwa wadau wa sekta ya mawasiliano.
5. Kuongezeka kwa ufanisi wa kiutendaji wa taasisi.

BODI YA UHARIRI

Mwenyekiti
Mhandisi. Mwesigwa Felician
Katibu
Bw. Rolf Kibaja
Wajumbe
Bw. Semu Mwakyanjala (Mratibu)
Dkt. Philip Filikunjombee
Bw. Peter Lyimo
Bw. Robin Ulikaye
Bw. Abel John
Bi. Vitalia Kidabulo
Mr. Alpha Wawa
Mhariri uzalishaji
Bw. Isaac Mruma
Msanifu
Bw. Jackson Mkufya

YALIYOMO

5 Ujumbe wa Mkurugenzi Mkuu

10 Mabadiliko ya sheria kuimarisha ulinzi wa watoto mtandaoni

7 Njia za Kidijiti kwa Tanzania yenye mazingira bora

14 Namna ya kupata Rasilimali za mawasiliano bure

9 Vilabu vya Kidijiti kwa usalama wa watoto mtandaoni

23 Takwimu za Robo Mwaka

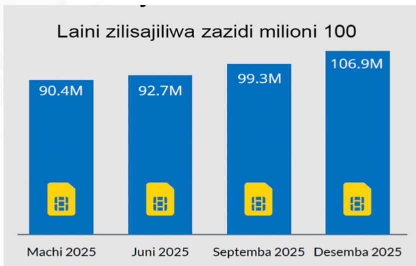

Uimarishaji mazingira salama kwa watoto mitandaoni

Makala yetu kuu inachambua sera na mifumo ya kisheria inayowawezesha watoto kunufaika kwa usalama na kikamilifu na mtandao pamoja na fursa zake zisizo na kifani katika elimu, michezo na mawasiliano salama.

Kulinda watoto katika mazingira ya kidijitali ni jukumu la wadau wengi. Kunahusisha ushirikiano kati ya watunga sera, wabunge, wadhibiti, watoa huduma za mawasiliano, walimu, wazazi na watoto wenyewe.

Mifumo ya kisheria na ya usimamizi kuhusu usalama wa watoto mtandaoni husaidia kuwazuia wahalifu wanaotenda maovu kupitia mifumo ya mawasiliano ya kielektroniki.

Shule pia zina majukumu ya kuwaelimisha watoto kuhusu changamoto za anga ya mtandaoni na kuwapatia ujuzi na zana za kujilinda kwa usalama. Wajibu wa wazazi ni pamoja na kuwajengea watoto nidhamu katika matumizi ya mtandao, kwa wao wenyewe kuwa mifano bora kupitia namna wanavyotumia mitandao kwa nanna ya kuwajibika.

Kama sehemu ya kuwahusisha watoto katika juhudi hizi, TCRA inaratibu mpango bunifu unaohamasisha uanzishwaji wa klabu za kidijiti katika shule za ngazi zote ili kuwawezesha watoto kuelewa mfumo wa ikolojia wa kidijiti pamoja na hatari na vihatarishi vyake.

Aidha mkakati wa mageuzi ya kidijitali wa Tanzania umejumuisha mipango ya usalama wa mtandao kwa wote, wakiwemo watoto.

Tuna makala inayochambua marekebisho ya mwaka 2024 ya Sheria ya Makosa Mtandaoni. Mabadiliko hayo yanaimarisha dhamira ya Tanzania katika kulinda haki za watoto, sambamba na mikataba ya kimataifa kama Mkataba wa Umoja wa Mataifa wa Haki za Mtoto.

Marekebisho yameanzisha makosa mapya kama vile kiuandaa watoto mtandaoni kwa madhumuni mabaya, kutumiana picha au ujumbe wa kingono wa watoto, ulaghai wa kingono mtandaoni, nyenzo za kingono zinazohusisha watoto, na mengine ambayo hayakuwa yameainishwa awali kisheria.

Aidha mabadiliko hayo yanawawajibisha wakurugenzi, mameneja, au makampuni, vyama na mashirika kwa makosa ya mtandaoni yanayofanywa na taasisi zao husika.

Tumechapisha mwongozo wa TCRA kwa wavumbuzi, watafiti na kampuni changa. Mwongozo huo unaeleza taratibu za kupata rasilimali za mawasiliano kwa majaribio na upimaji wa miradi yao. Rasilimali hizo ni pamoja na masafa ya redio, namba za kielektroniki, jina la kikoa cha Tanzania na postikodi.

Takwimu za robo mwaka zinaonesha ongezeko katika sekta ndogo nyingi, isipokuwa huduma za posta za kawaida. Shirika la Posta Tanzania na wasafirishaji wengine wa vifurushi na vipeto walituma vitu 554,261 na kufikisha kwa walengwa vitu 814,062 ndani ya nchi Desemba 2025, ikilinganishwa 564,846 na 1,035 mtawalia Septemba mwaka huo.

Sura mpya ya Regulator kurahisisha usomaji

Regulator lilianza kuchapishwa kwa lugha ya Kiingereza tu lakini umuhimu wa kufikia hadhira pana zaidi ulitufanya kutoa toleo la Kiswahili. Tulisanifu upya jarida ili kutoa maudhui yanayofanana kwa lugha mbili kwenye nakala moja.

Mabadiliko yanayoonekana kuanzia toleo hili ikiwa ni pamoja na mpangilio wa kurasa, ukubwa wa picha michoro yanalenga kuwezesha wasomaji kufikia makala kwa urahisi zaidi.

Nakala za jarida hili zinapatikana ofisi za uhariri, ofisi za TCRA za kanda na mtandaoni kupitia https://www.tcra.go.tz/documents/the-regulator.

English.

Usimamizi TEHAMA na uendelevu wa mazingira

Ujumbe huu umetolewa na Mkurugenzi Mkuu wa TCRA, Dk Jabiri Bakari, tarehe 7 Desemba 2025, katika Maadhimisho ya miaka 48 ya kuanzishwa kwa Umoja wa Mawasiliano Afrika (ATU)

Kaulimbiu ya mwaka huu ya siku ya ATU - Njia za Dijiti kuelekea Afrika inayo stahimili mazingira na hali hewa stahimilivu - inasisitiza jukumu muhimu la teknolojia za kidijitali katika kukuza maendeleo ya kijamii na kiuchumi na uendelevu wa mazingira.

Inatoa wito kwa wadau wote kutumia uwezo wa teknolojia ya habari na mawasiliano (TEHAMA) kuharakisha ukuaji na uvumbuzi vinavyozingatia utunzaji mazingira, na kuimarisha ustahimilivu wa Bara hili kwenye mabadiliko ya tabia nchi.

Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania ina jukumu la kujenga mazingira ya sekta ya mawasiliano nchini. Tumejizatiti kuhakikisha kuwa ukuaji wa sekta ya mawasiliano unachangia kikamilifu uendelevu wa mazingira na ustahimilivu wa hali ya hewa.

Dhamira hii inatokana na Sheria ya TCRA, ambayo inatukabidhi jukumu la kuimarisha ustawi wa jamii ya Watanzania kwa kuzingatia "mahitaji ya kulinda na kuhifadhi mazingira." Wajibu huu unatuongoza kujitolea kwetu kuhakikisha kwamba kila hatua na uamuzi tunaochukua unachangia maendeleo endelevu na ulinzi wa muda mrefu wa ulimwengu wetu wa asili.

Kwa kufanya hivyo, tunathibitisha tena dhamira yetu ya pamoja ya kujenga Afrika jumuishi, iliyounganishwa, na inayojali hali ya hewa ambapo mabadiliko ya kidijitali yanasukuma ustawi na uendelevu kwa vizazi vya sasa na vijavyo.

Pia tunatambua jukumu muhimu la udhibiti katika kusimamia mabadiliko ya kidijitali ambayo yanasaidia mipango ya maendeleo jumuishi. Hii itahakikisha kwamba jamii zenye huduma duni na za pembezoni zinaunganishwa na kwamba uunganishaji huu unachangia ukuaji unaozingatia utunzani wa mazingira na na ustahimilivu wa hali ya hewa.

Kuenea kwa mitandao na huduma miongoni mwa watu na kijiografia kumepanuka, hali inayowezesha usambazaji wa taarifa muhimu zenye ujumbe wa kuokoa maisha zinawafikia wale walio hatarini zaidi na majanga ya hali ya hewa, na hivyo kusaidia kupunguza hasara katika kilimo na uharibifu wa miundombinu.

Wakulima sasa wanapata nyenzo za kidijitali za utabiri wa hali ya hewa, taarifa za hali ya udongo na maelezo kuhusu masoko kupitia mifumo ya kidijitali, hivyo kuwawezesha kufanya maamuzi sahihi, kuboreshauzalishaji na kujenga uwezo wa kustahimili tofauti katika misimu kutokana na mabadiliko ya hali ya hewa.

Maendeleo haya yanaonyesha namna ambavyo mabadiliko ya kidijitali, yakiongozwa na uendelevu na ushirikishwaji, yanavyowezesha wananchi, yanavyolinda maisha, na yanavyoimarisha ustahimilivu wa jumla wa hali ya hewa.

TCRA inaendelea kuzingatia kanuni za ustahimilifu na uendelevu kwa mujibu wa ajenda ya taifa yamabadiliko ya kidijitali, kulingana na Mfumo wa Ustahimilivu wa Mtandao wa Intaneti wa ATU.

Mamlaka inahimiza matumizi ya rasilimali kwa ufanisi, inapunguza urudufu usio wa lazima wa miundombinu ya mtandao, na kupunguza athari kwa mazingira zitokanazo na shughuli za kuendeleza TEHAMA. Hii inafanyika kupitia Kanuni

za Mawasiliano ya Kielektroniki na Posta kuhusu kutumia na kuchangia miundombinu za mwaka 2022.

Mbinu hii ya usimamizi inakuza ushirikiano kati ya watoa huduma, inahimiza uwekezaji katika mipango ya matumizi ya nishati mbadala kuendesha mitandao, na huongeza uthabiti wa mifumo ya mawasiliano dhidi ya athari zinazotokana na mazingira na hali ya hewa.

Kwa kusawanisha mifumo ya usimamizi na viwango vya urunzi kwenye matumizi ya TEHAMA, tunahakikisha kwamba ukuaji wa kidijiti wa Tanzania unabaki kuwa endelevu, unaostahimili hali ya hewa, na unaojumuisha watu wote, na hivyo kufungua njia kwa taifa lililounganishwa ambalo linazingatia misingi ya uvumbuzi, linalowajibika kimazingira, na lililoandaliwa kwa siku zijazo.

Katika kukuza mfumo endelevu wa ikolojia wa kidijitali, TCRA inatekeleza viwango vya TEHAMA vinavyozingatia mazingira kwa vituo vya data ili kuhakikisha ukuaji wa kiteknolojia unawiana na shughuli zinazozingatia hali ya hewa.

Wenye leseni wanatakiwa kubuni na kuendesha vituo vya data kwa kuhakikisha kuna ufanisi mkubwa kwenye matumizi ya nishati, kuchukua hatua za kuhifadhi maji katika mifumo ya kupoozea mitambo, na kuendeleza mipango ya kupunguza alama za hewa ukaa kupitia ujumuishaji wa vyanzo vya nishati mbadala.

Majukumu haya yanawapa watoa huduma kazi zaidi za kupunguza matumizi ya nishati, utoaji wa hewa ukaa, na taka za kielektroniki kwa kutekeleza mipango kamili ya usimamizi wa nishati na uendelevu. Hatua hizi zinahakikisha kwamba upanuzi wa miundombinu ya kidijitali unachangia ipasavyo katika ulinzi wa mazingira, uhifadhi wa nishati, na ustahimilivu wa hali ya hewa kulingana na viwango vya Kimataifa vya TEHAMA inayozingatia utunzaji mazingira.

Ahadi yetu ya TEHAMA inayozingatia mazingira inafika hadi kwenye ujenzi wa uwezo wa watu. Programu za Ubunifu na Ujuzi wa Kidijitali, zikiwemo Klabu za Dijitali zilizozinduliwa mwaka 2023, zinakusudia kuwawezesha vijana wa Kitanzania kupata ujuzi wa kutatua changamoto kwa kutumia nyenzo za kidijitali.

Tunatoa nyenzo za mawasiliano kwa wanaoanzisha na wavumbuzi shughuli mpya na wanaotaka kujaribu na kupima vitu wanavyovumbua katika sekta mbalimbali. Rasilimali hizi, ambazo zimetengwa na kutolewa kwa muda na bila malipo, ni pamoja na namba, misimbo, masafa na vikoa vya Kitanzania, yaani'dot tz'.

Ubunifu wao umewezesha kuanzishwa miradi katika kilimo kinachozingatia teknolojia za kisasa, usimamizi wa mifugo na miradi ile inayoboresha ufanisi wa nishati. Uwekezaji huu katika uwezo wa teknolojia zinazozingatia hali ya hewa unawiana na maono yetu ya mageuzi ya kidijitali endelevu na jumuishi, yanayounganisha uvumbuzi, uendelevu, na usawa.

Hata hivyo, tunaposherehekea matukio haya na alama hizi muhimu, lazima pia tutambue tofauti zinazozidi kuwepo. Baadhi ya jamii za vijijini, za pembezoni na zisizo na fursa, ikiwa ni pamoja na watu wenye ulemavu zinaendelea kukabiliwa na changamoto katika kupata huduma za mawasiliano za uhakika na nafuu, na hivyo kupunguza ushiriki wao katika mabadiliko ya kidijitali yanayozingatia mazingira.

TCRA inaendelea kufanya kazi kwa karibu na wadau ili kupanua miundombinu endelevu na kuendeleza ueneaji unaozingatia nishati bora maeneo ambayo yasiyo na huduma na yenye huduma duni.

Haya yanahakikisha upatikanaji wa TEHAMA kwa wote, yanapunguza tofauti za matumizi ya huduma za kidijitali na yanawezesha jamii kutumia teknolojia, kuvumbua, na kujenga taifa linalostahimili hali ya hewa na lenye mipango endelevu. Wadau hao ni pamoja na Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote (UCSAF), watoa huduma za simu na asasi za kiraia.

Tumejizatiti kutekeleza mapendekezo ya mkutano wa kimataifa kuhusu mazingira na mabadiliko ya hali ya hewa wa mwaka 2024 (COP29) kuhusu ushirikiano wa wadau mbalimbali ili kuchagiza uimarishaji wa mipango ya uhifadhi mazingira na

NJIA ZA KIDIJITALI KWA TANZANIA YENYE MAZINGIRA BORA

Waziri wa Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, Mhe. Angellah Jasmine Mbelwa Kairuki (Mb), amesisitiza dhamira ya Tanzania ya kuendeleza mageuzi ya kidijitali ambayo ni jumuishi na endelevu, kusaidia safari ya Afrika kuelekea mazingira bora na hali ya hewa stahimilivu. Katika makala hii, iliyoandaliwa awali kama ujumbe wa Siku ya Mawasiliano/TEHAMA tarehe 7 Desemba 2025, anaonesha namna ajenda ya kidijitali ya Tanzania inavyoshughulikia uendelevu wa mazingira.

Maendeleo kupitia mifumo ya kidijitali na ustahimilivu wa hali ya hewa lazima yaende pamoja. Katika Bara hili, athari za mabadiliko ya tabia nchi zinaongezeka, zinatishia maisha, mifumo ya ikolojia, na uimara wa kiuchumi.

Wakati huo huo, teknolojia za kidijitali zimekuwa nyenzo imara zinazowezesha matumizi, uvumbuzi na ukuaji kuelekea mazingira bora na yanayostahimili hali ya hewa. Kwa Tanzania na Afrika, kutumia njia za kidijitali kunamaanisha kutumia teknolojia kuimarisha mifumo ya utoaji wa tahadhari mapema, kukuza kilimo kinachostahimili hali ya hewa, kuboresha ufanisi wa rasilimali, na kuendesha viwanda kwa nishati safi.

Inamaanisha pia kuhakikisha kwamba tunapopanua miundombiu na huduma,mifumo na akili unde, tunafanya hivyo kwa kuwajibika, tukijenga miundombinu inayotumia nishati kwa ufanisi, inayojumuisha wote na inayowiana na malengo ya mipango ya mazingira. Katika hili, mageuzi ya kidijitali sio tu kichocheo cha ukuaji wa uchumi bali pia ni msingi wa maendeleo endelevu na ustahimilivu katika kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi.

Nchini Tanzania, harakati za kutafuta njia za kidijitali kwa mustakabali unaozingatia utunzaji wa mazingira na unaostahimili hali ya hewa unaongozwa na Dira ya 2050. Taifa letu linatamani kufikia malengo ya maisha endelevu, maendeleo ya nishati mbadala, na ukuaji wa viwanda usio na hewa ya ukaa.

Ustahimilivu wa hali ya hewa na ukuaji unaozingatia utunzaji wa mazingira ni msingi wa dira hii, ambayo inawiana na ajenda pana ya hali ya hewa na maendeleo kwa Afrika.

Tanzania inaendeleza mipango muhimu kama vile

Mpango Kabambe wa Kitaifa wa Mazingira (2022 - 2032), ambao unatoa mfumo wa hatua za hali ya hewa na ustahimilivu katika sekta zote, na Mkakati wa Kitaifa wa Nishati safi ya (2024 - 2034), ambao unalenga kupunguza ukataji miti na utoaji hewa chafu sambamba na kuboresha maisha.

Tunafahamu mwelekeo wa mazingira wa sekta ya TEHAMA. Kupitia Sera ya Taifa ya TEHAMA, Tanzania inashughulikia changamoto zinazotokana na upanuzi wa kasi wa vifaa vya TEHAMA na tishio linaloongezeka la taka za kielektroniki.

Sera hiyo inahimiza kupitishwa kwa mbinu za uhifadhi wa mazingira kwa kuimarisha viwango vya ubora wa vifaa vinavyoingizwa nchini kutoka nje, kuhimiza urekebishaji na utumiaji tena wa vifaa, na kuhimiza uwekezaji katika kuchakata taka za kielektroniki na teknolojia ya nishati zinazotunza mazingira ili kuimarisha miundombinu ya kidijitali.

Hatua hizi zinaonesha dhamira ya Tanzania katika kuhakikisha kuwa mipango ya kidijitali inakua kwa uwiano na uendelevu wa mazingira na ustahimilivu wa hali ya hewa.

Tumepiga hatua madhubuti katika kupanua wigo wa mtandao wa intaneti ya kasi na kupanua ufikiaji wa miundombinu na huduma za kidijitali maeneo ya vijijini na yale yenye huduma hafifu. Mkongo wetu wa kitaifa wa mawasiliano ya kasi (NICTBB), unaunganisha wilaya 113 kati ya 139. Umefika asilimia 82 ya wilaya zote na umeunganisha na nchi jirani.

Kufikia Septemba 2025, mitandao ya mawasiliano ya kasi ilikuwa imeenea kwa kasi, ikiwa ni pamoja na kuwepo na zaidi ya laini milioni 56 zilizotumia intaneti.

Kuenea huku kwa mitandao kunawezesha utoaji wa huduma zinazotegemea na kutumia teknolojia za kisasa. Mifano ni kilimo kinachotegemea usahihi wa utendaji, afya kupitia mitandao kwa jamii zilizoko maeneo ya pembezoni na fursa za uwezeshaji wa vijana. Mingine ni ushirikishwaji wa huduma za kifedha kidijitali kwa makundi yaliyotengwa na kwa Watu wenye Ulemavu.

Kwa kuhakikisha kuwa vikundi hivi vinapata huduma za intaneti na kuwezesha nyenzo za kidijitali kufikia kila kata, njia zetu za kidijitali zinakuwa viwezeshaji halisi vya ukuaji unaozingatia utunzaji wa mazingira, ustahimilivu shirikishi, na Tanzania iliyo tayari kwa hali yoyote ya hewa.

Vilevile tunaendeleza matumizi ya nishati mbadala ili kuendesha miundombinu ya TEHAMA, kuendeleza matumizi ya nishati ya jua kwenye minara yenye vifaa vya mawasiliano, vituo vya data vinavyotumia nishati kwa ufanisi, na usanifu endelevu wa mitandao inayopunguza utoaji wa hewa chafu huku ikihakikisha hali ya kutegemea na ustahimilivu.

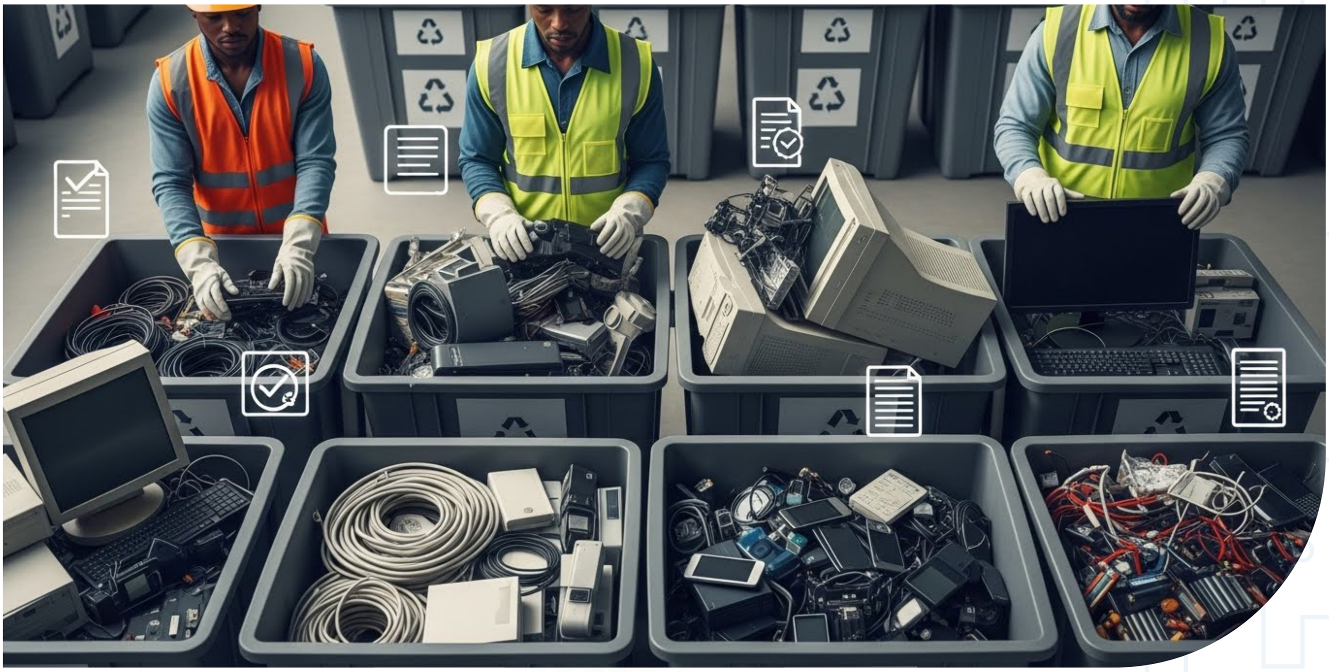

Baraza la Taifa la Usimamizi wa Mazingira (NEMC) na Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA) wanaendelea kuimarisha usimamizi wa taka za kielektroniki na mifumo ya uzingatiaji, na kuhakikisha kuwa ukuaji wa kidijitali unasaidia uendelevu wa mazingira.

Tanzania pia inaoanisha mikakati yake ya kidijitali na mazingira na mifumo ya kikanda na kimataifa, kwa kushirikiana kwa karibu na ATU na Shirika la Mawasiliano Ulimwenguni (ITU) ili kuendeleza viwango vya mifumo ya kidijitali inayozingatia utunzaji wa mazingira na ujenzi na uendeshaji endelevu wa mitandao.

Kupitia ushiriki wake uliothibitishwa katika mpango wa ITU wa "kuendeleza hatua za kijani za kidijitali kuelekea sekta ya kidijitali isiyo na athari kwa mazingira", Tanzania inajenga uwezo wake wa kitaifa wa kufuatilia na kupunguza hewa chafu inayotokana na TEHAMA.

Mipango ya kukamilisha ya kitaifa inaimarisha zaidi azma hii. Hii ni pamoja na takwimu za Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania na mifumo ya tahadhari ya mapema, Kituo cha Operesheni na Mawasiliano ya Dharura kwa udhibiti wa pamoja na uratibu wa kukabiliana na matukio ya dharura, na uratibu wa mazingira salama, afya na endelevu unaofanywa na Ofisi ya Makamu wa Rais.

MAELEZO YA MHARIRI

COP ni ufupisho wa jina kwa Kiingereza la mikutano ya kila mwaka ya Umoja wa Mataifa kuhusu mabadiliko ya hali ya hewa. Mikutano hiyo inawaleta pamoja viongozi wa dunia, watunga sera, mashirika ya kiraia, taasisi za utafiti, na wafanyabiashara ili kujadiliana hatua za kushughulikia masuala kuhusiana na hali ya hewa.

Mkutano wa 29 uliitwa COP29 na ulifanyika kuanzia tarehe 11 hadi 22 Novemba 2024 Baku, Azabajani. Mkutano huo ulipitisha tamko kuhusu jukumu muhimu la teknolojia ya kidijitali katika kufikia maendeleo endelevu ya hali ya hewa.COP30, uliofanyika Novemba 2025 huko Belém, Brazili, pia uliangazia sana jukumu la teknolojia na zana za kidijitali katika utendaji wa hali ya hewa.

Mpango wa Tanzania wa vilabu vya kidijiti, ulioanzishwa na unaoratibiwa na TCRA, unatoa mkakati endelevu wa kukuza usalama mtandaoni kwa watumiaji wa huduma za mawasiliano wenye umri mdogo.

Vilabu hivyo, ambavyo vinaanzishwa kwenye ngazi za chini zaidi ya masomo, vinawawezesha wanafunzi katika miaka yao ya malezi kujumuika kupitia teknolojia ya habari na mawasiliano (TEHAMA) na matumizi yake maeneo mbalimbali.

Klabu hizi zinawafanya wanafunzi wachanga kuwa na stadi za kufikiria na kuhoji mambo mbalimbali na kuendeleza uelewa wao wa fursa na changamoto kwenye ulimwengu wa kidijitali.

Vilabu vinawawezesha kutambua masuala na kujadili njia za kuyashughulikia kupitia TEHAMA na matumizi yanayotokana na teknolojia hizo.

Hii ni sehemu ya kujisimamia wenyewe mtandaoni. Huwawezesha wanachama kujiamini na kuwa macho na kujilinda wanapotumia mitandao.

Utaratibu huu wa TCRA unajenga ufahamu, uelewa na wajibu wa watoto kuanzia miaka yao ya malezi. Pia unaendeleza mazingira salama ya kutumia mitandao, ikiwa ni pamoja na faragha kwa watoto. Vilabu ni majukwaa ya kufundisha watoto kujilinda wenyewe mtandaoni.

Mbinu hii, kama njia ya kujisimamia, inahusisha wahusika wote katika mfumo wa utumiaji huduma za mitandao ya kijamii. Hawa ni pamoja na wazazi na walezi wanaodhibiti matumizi na ambao wana wajibu wa kuwaelimisha watoto wao kuhusu kutumia mitandao ya kijamii vizuri.

Wazazi wanatarajiwa kuonesha uwajibikaji kwenye matumizi ya mitandao ya kijamii. Wanatarajiwa kuwa mifano ya kuigwa kwa tabia nzuri na zenye tija mtandaoni.

Tovuti ya TCRA ina dirisha maalum kwa ajili ya vilabu vya kidijitali. Mamlaka imeeleza wajibu wa walimu, wanafunzi na wazazi katika kukuza mwingiliano wa kidijitali wenye tija. Wazazi na walezi wanatarajiwa kuwa mfano wa kuigwa.

Tanzania inatekeleza mfumo wa kisheria na usimamizi inayolenga kuwalinda watoto katika mazingira ya kidijitali. TEHAMA zinawezesha huduma za simu za mkononi, intaneti na utangazaji. Rejea dondoo kwenye sanduku ukurasa wa 10.

Tanzania ilifanyia marekebisho Sheria yake ya Makosa Mtandaoni Juni 2024 ili kujumuisha vifungu vinavyoboresha ulinzi wa watoto mtandaoni.

Rejea makala kwenye ukurasa wa 11.

Hatua endelevu za kulinda watumiaji wenye umri mdogo katika ulimwengu ambao mtindo wa maisha unazidi kutawaliwa na TEHAMA zimezua mjadala mpya kufuatia hatua ya majuzi ya Australia kuthibiti ufikiaji na matumizi ya mitandao ya jamii kwa watoto chini ya miaka 16.

Nchi hiyo imepiga marufuku watoto walio na umri wa chini ya miaka 16 kutumia mitandao 10 ya kijamii inayohitaji watumiaji kuwa na akaunti. Hiyo ni pamoja na Facebook, Instagram, Snapchat, Threads, TikTok, X, YouTube na Reddit. Majukwaa ya utiririshaji maudhui ya Kick na Twitch pia yameorodheshwa.

Hatua hiyo, ambayo ilianza kutumika Desemba 2025, inakusudiwa kuwalinda watoto dhidi ya maudhui hatari kupitia kuingiliana na watumiaji wengine mitandaoni. Inafuatia utafiti uliogundua kuwa asilimia 96 ya watoto wenye umri wa miaka 10 hadi 15 walitumia mitandao ya kijamii, na kwamba saba kati ya 10 kati yao walikuwa wameoneshwa maudhui hatari.

Hii ilijumuisha chuki dhidi ya wanawake na maudhui yenye vurugu pamoja na yanayokuza matatizo ya ulaji na kujiua. Mtoto aliripotiwa kujiua baada ya kuongozwa na maudhui ya mtandaoni.

Marufuku haijumuishi mitandao ya YouTube Kids, Google Classroom na WhatsApp, pamoja na majukwaa ya mtandaoni ambayo haihitaji akaunti. Akaunti zinahitaji mhusika kutoa maelezo binafsi ambayo yanaweza kutumika vibaya kumdhuru.

Watoa huduma za maudhui ya mitandao ya kijamii watawajibika kwa aina ya usajili uliopigwa marufuku. Wanatakiwa kuchukua "hatua zinazofaa" ili kuwazuia watoto wasiingie kwenye mifumo yao, na wanapaswa kutumia teknolojia mbalimbali za uhakikisho wa umri.

Kampuni zinakabiliwa na faini ya hadi sawa na dola za Marekani milioni 33 (kama shilingi milioni 82) kwa ukiukaji mkubwa au unaorudiwa mara kwa mara. Watoto na wazazi hawataadhibiwa kwa ukiukaji.

Maswali kuhusu hatua ya Australia yanaelekezwa katika uhalisia katika utekelezaji wa kisheria na usimamizi wa hatua hizo. Pia inaulizwa ikiwa ujumuishaji mkali wa kijamii na uzazi unaowajibika unaweza kushughulikia matumizi mabaya ya mitandao ya kijamii.

Baadhi ya hoja zinaonyesha jinsi kuelimisha watoto kuhusu jinsi ya kuvinjari mitandao ya kijamii kungekuwa na ufanisi zaidi kuliko kupiga marufuku kabisa.

Australia ni miongoni mwa nchi ambazo zimeweka sheria za udhibiti wa umri ili kushughulikia athari mbaya za mitandao ya kijamii. Ilipitisha Marekebisho ya Sheria ya Usalama Mtandaoni Novemba 2024, ambayo inahitaji majukwaa ya mitandao ya kijamii iliyowekewa masharti ya umri kuchukua hatua zinazofaa ili kuzuia watoto walio na umri wa chini ya miaka 16 kuwa na akaunti kuanzia Desemba 2025.

Nchi zilizo na hatua kama hizo ni pamoja na Uingereza, Ufaransa na Marekani. Denmark na Norway zinapanga kupiga marufuku watoto wa chini ya miaka 15 kuwa na akaunti za mitandao ya kijamii. Uhispania inahitaji walezi wa kisheria wa watoto kuidhinisha ufikiaji na utumiaji wa mitandao ya kijamii kwa watoto walio na umri wa chini ya miaka 16.

Ofcom, msimmizi wa sekta ya mawasiliano wa Uingereza, anasimamia utekelezaji wa masharti ambayo yanahitaji mifumo ili kuzuia watoto kupata maudhui hatarishi. Watendaji wa kampuni za mtandaoni wanaokiuka kanuni kuhusu maudhui yaliyokatazwa kisheria kwa watoto watatozwa faini kubwa au kifungo.

Baadhi ya majimbo nchini Marekani yanahitaji uthibitishaji wa umri kwa akaunti za mitandao ya kijamii na kibali cha wazazi. Sheria ya Huduma za Dijitali ya Umoja wa Ulaya inawalazimu wanaoendesha majukwaa kuwalinda watoto, ikiwa ni pamoja na kupiga marufuku matumizi ya data ya kibinafsi kwa utangazaji unalenga kundi fulani la watumiaji.

Maendeleo ya haraka ya TEHAMA na kuenea kwa programu tumizi na majukwaa ya mitandao ya kijamii vinaleta changamoto za usimamizi zinazohitaji utatuzi sawia kukuza uwajibikaji kwenye matumizi ya TEHAMA huku ukiwahimiza na kuwalinda watumiaji wenye umri mdogo.

Shirika la Umoja wa Mataifa la Kuhudumia Watoto (UNICEF) na taasisi GSMA zimeshirikiana na wadau wengine kuimarisha ulinzi thabiti kwa watoto mtandaoni kote barani Afrika. GSMA ni taasisi inayowakilisha maslahi ya watoa huduma za mawasiliano ya simu duniani kote.

MIFUMO YA TEHAMA TANZANIA NA ULINZI WA WATOTO

Kanuni za masuala mbalimbali ya mawasiliano ya simu na utangazaji zina masharti ya ulinzi wa watoto.

Mawasiliano ya simu. Watoto wanaweza kutumia simu za mkono, lakini wazazi au walezi lazima wasajili laini zinazotumiwa na watoto hao.

Utangazaji: Kanuni za maudhui ya redio na televisheni zinahitaji wenye leseni za huduma za maudhui kuwa waangalifu ili kuepuka maudhui ambayo yanaweza kuwasumbua au kuwadhuru watoto.

Maudhui yenye lugha ya kuudhi, unyanyasaji, nyenzo chafu za ngono au vurugu, muziki wenye maneno ya ngono au maneno yanayoonyesha vurugu hayaruhusiwi.

Wanapaswa kuwalinda watoto dhidi ya ushawishi mbaya na kutotangaza vipindi hivi muda wa kutazama au kusikiliza kwa familia. Kanuni zimeweka muda maudhui yanayofaa watoto kuwa kuanzia saa sita usiku hadi saa 11 alfajiri.

Pia wanahabari wanapaswa kuomba ruhusa ya kufanya mahojiano na watoto kutoka kwa wazazi au walezi wa mtoto kabla ya kumhoji mtoto.

Watoa huduma za maudhui ya utangazaji pia wanatakiwa kuwa na vipindi vya watoto na kuhakikisha kwamba angalau asilimia mbili (2) ya ratiba yao ya kila siku inakuwa na vipindi vya elimu.

Kanuni za maudhui ya mtandaoni. Hizi zinawataka watoa huduma za maudhui mtandaoni au watoa huduma za maeneo ya kupata huduma za intaneti kuchukua hatua zote zinazowezekana na stahiki ili kuhakikisha watoto hawasajili, hawafikii au hawachangii maudhui yaliyokatazwa mtandaoni.

Wenye leseni wanapaswa pia kuwapatia watumiaji njia za kuchuja maudhui na namna wazazi au walezi wanavyoweza kudhibiti matumizi ya watoto wao.

MABADILIKO SHERIA YA MAKOSA MTANDAO KUIMARISHA USALAMA WA WATOTO

Sheria ya Makosa ya Mtandao ya Tanzania, sura ya 443 ilirekebishwa Juni 2024 ili kuimarisha ulinzi wa watoto mtandaoni. Fatma Haruna Songoro anachambua marekebisho hayo na kuchambua matokeo yanayotarajiwa.

Marekebisho hayo yanaonyesha dhamira ya serikali ya kuwalinda watoto mtandaoni, ikishughulikia wasiwasi unaoongezeka kuhusu unyanyasaji na madhara mtandaoni ambayo watoto nchini wanakumbana nayo.

Utafiti uliofanywa kati ya mwaka 2020 na 2021 na Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum, kwa kushirikiana na mashirika matatu ya kimataifa, ulionyesha ukubwa wa unyanyasaji wa watoto mtandaoni nchini Tanzania.

Mashirika hayo matatu ni ECPAT International (shirika lisilo la kiserikali linaloratibu utafiti, utetezi na hatua za kukomesha unyanyasaji wa kingono kwa watoto), INTERPOL (Shirika la Polisi la Kimataifa) na UNICEF (Shirika la Umoja wa Mataifa la kuhudumia Watoto).

Utafiti huo uliopewa jina la 'Kuvuruga Madhara,' ulifichua kuwa:

Asilimia nne (4) ya watumiaji wa mtandao wa Kitanzania wenye umri wa kati ya miaka 12 na 17 walikuwa waathirika wa matukio makubwa ya kutumiwa vibaya na kunyanyasa watoto kingono mtandaoni.

Hii ni pamoja na kuwatishia ili kuwalazimisha kushiriki katika shughuli za ngono, watu wengine kuwatumia picha zao za ngono kwa lazima, au kulazimishwa kushiriki ngono kwa kuahidiwa pesa au zawadi.

Ikilinganishwa na idadi ya watu, hii inawakilisha takriban watoto 200,000 ambao walikabiliwa na mojawapo ya madhara haya katika mwaka mmoja.

Idadi ya kesi zilizorekodiwa za Unyanyasaji na Unyanyasaji wa Kingono kwa Watoto Mtandaoni kati ya 2017 na 2019 iliongezeka kwa asilimia 112.

Kati ya mwaka 2017 na 2019, Kituo cha Kitaifa cha Watoto Waliopotea na Kutumiwa vibaya nchini Marekani (NCMEC) kilipokea Vidokezo vya Mtandao 20,625 vinavyohusiana na Tanzania – vingi kutoka mtandao wa Facebook, na kwa wingi kuhusu nyenzo zinazoshukiwa kuwa na unyanyasaji wa kingono kwa watoto (CSAM)."

Sheria iliyopo Tanzania ya Makosa ya Mtandao imethibitisha kuwa na upungufu katika kuwalinda watoto dhidi ya madhara ya mtandaoni, kama vile kuandaliwa na watu wengine na makosa mengine yanayohusiana nayo. Hii ilizuia uwezo wa vyombo vya kusimamia sheria kupambana na uhalifu huu kwa ufanisi.

Marekebisho hayo yalikuwa majibu ya wakati kwa hitaji la dharura la kushughulikia changamoto zinazowakabili watoto katika enzi ya kidijitali na kuimarisha uwezo wa serikali wa kuwalinda dhidi ya kutumiwa vibaya mtandaoni.

Kabla ya kujadili marekebisho mahususi, ni muhimu kusisitiza faida na umuhimu wa ulinzi wa watoto mtandaoni.

Watoto wanazidi kupata na kutumia vifaa vya mawasiliano ya mkononi, teknolojia ya kidijitali na intaneti. Wanatumia muda mwingi zaidi mtandaoni, kufikia watu wengine, kujifunza na kuchunguza, na kufanya mazingira ya kidijitali kuwa sehemu kuu ya maisha ya watoto.

Ingawa ulimwengu wa kidijitali una manufaa mengi, haujaundwa kwa kuzingatia usalama wa mtoto. Watoto wanazidi kukabiliwa na madhara mtandaoni, kama vile:

Maudhui yasiyofaa umri husika:

Watoto wanaweza kukumbana na maudhui ya picha, vurugu au ponografia ambayo hayafai rika lao.

Matumizi mabaya ya data:

Taarifa binafsi za watoto wanazotoa mtandaoni wanapofungua akaunti mtandaoni zinaweza kukusanywa na kutumiwa vibaya na watu hasidi.

Kutumiwa kingono:

Watoto wako katika hatari ya kushambuliwa na wanyanyasaji mtandaoni ambao wanaweza kuwalea na kuwandaa kwa madhumuni ya ngono au ponografia.

Ukiukwaji wa faragha: Shughuli za mtandaoni za watoto na data binafsi zinaweza kuathiriwa bila wao kujua au pasipo ridhaa yao.

Uonevu na ukatili kwenye mtandao na unyanyasaji:

Watoto wanaweza kulengwa na wakandamizaji na madhalimu mtandaoni, hivyo kuwasababishia mfadhaiko.

Vitisho hivi vya mtandaoni vinahitaji hatua madhubuti za ulinzi wa watoto mtandaoni. Tunahitaji mazingira ya kidijitali ambayo yanaakisi ulinzi ambao watoto wanafurahia katika ulimwengu wa kimwili.

Ulimwenguni kote, wazazi, walimu, jamii na serikali zinapambana na changamoto mpya katika kulinda watoto mtandaoni. Baadhi ya masuala muhimu ni :

Kuwasiliana moja kwa moja na wakosaji:

Uwepo wa watoto mtandaoni hutengeneza fursa za mawasiliano ya moja kwa moja na wahalifu wanaovizia watoto kupitia mitandao ya kijamii au programu za michezo ya kubahatisha. Waigizaji hawa wabaya wanaweza kutumia vibaya hali ya watoto kutokujua mambo mengi, kuwatayarisha kwa madhumuni ya ngono, au kuwabadilisha kwa itikadi kali.

Kumbukumbu za kudumu za kidijitali za unyanyasaji:

Maudhui ya unyanyasaji wa kingono yanayohusisha watoto yanaweza kunaswa na kusambazwa mtandaoni mara nyingi, hivyo kusababisha maumivu ya kudumu, kiwewe na uonevu.

Changamoto za kimamlaka:

Mahasimu mtandaoni mara nyingi huendesha shughuli zao kwenye nchi nyingi, nje kuvuka mipaka

ya nchi yao, na hivyo kufanya iwe vigumu kwa wasimamizi wa sheria kuwakamata. Wahalifu hawa sasa wanaweza pia kulenga idadi kubwa ya watoto duniani kote.

Athari za kudumu za madhara mtandaoni:

Maumivu yanayosababishwa na matumizi mabaya ya mtandaoni yanaweza kuwa na athari kubwa na ya kudumu kwa tabia na ustawi wa mtoto, kwani mtoto anaweza kudhulumiwa mtandaoni bila mtu yeyote kujua.

Ni muhimu, sasa kuliko wakati mwingine wowote, kutekeleza sera na hatua zinazounda mazingira salama mtandaoni kwa watoto. Tunaamini marekebisho yanayopendekezwa katika Mswada huu ni hatua katika mwelekeo sahihi wa kufikia lengo hili.

Marekebisho hayo ni pamoja na:

1. Kuanzishwa na kuharamishwa kwa ponografia na unyanyasaji wa kingono/matendo mabaya kwa watoto.

Marekebisho hayo yalibadilisha ufafanuzi wa ponografia ya watoto na kuweka maneno mawili mapana zaidi, "ponografia" na "nyenzo za unyanyasaji wa kingono kwa watoto" au "nyenzo za unyanyasaji wa watoto kingono".

Hili lililenga kushughulikia kikomo cha ufafanuzi wa awali, ambao haukufanikiwa kunasa usambazaji wa maudhui ya unyanyasaji wa kingono na haukutofautisha kati ya ponografia ya watoto na ponografia kwa ujumla.

Ufafanuzi wa awali wa ponografia ya watoto ulileta matatizo katika utekelezaji, kwani usambazaji wa maudhui ya unyanyasaji wa kingono haukuweza kunaswa ndani ya wigo wa ufafanuzi huo.

Marekebisho hayo yalibadilisha Sehemu ya 13(1) kuhusu ponografia ya watoto na kuweka sehemu mpya kuhusu 'Nyenzo za Unyanyasaji wa Ngono kwa Mtoto au Nyenzo za Unyanyasaji wa Ngono kwa Mtoto.'

Sehemu hii iliyorekebishwa inaharamisha aina mbalimbali za makosa, ikiwa ni pamoja na uzalishaji, utoaji, kupatikana, kusambaza, kununua na kumiliki maudhui unyanyasaji wa kingono/matendo mabaya kwa watoto.

Zaidi ya hayo, inaanzisha hatia ya kulazimisha, kualika, au kuruhusu mtoto kushiriki katika kuunda au kusambaza wa maudhui kama hayo au ponografia.

2. Kuwekwa kosa la kulea au kuandaa watoto mtandaoni.

Kulea au kuandaa watoto mtandaoni kunamaanisha mchakato wa mtu mzima kuanzisha au kujenga uhusiano na mtoto, ama ana kwa ana au kwa kutumia intaneti au teknolojia nyingine za kidijitali, ili kuwezesha mawasiliano ya kingono na mtoto mtandaoni au nje ya mtandao.

Marekebisho hayo yanashughulikia uhalifu wa kulea au kuandaa watoto mtandaoni kwa kupendekeza Kifungu cha 13(2), kinachoharamisha kulea au kuandaa watoto mtandaoni kwa kuwakataza watu binafsi kupendekeza, kutunza au kushawishi mtoto kupitia mfumo wa kompyuta kukutana nao kwa shughuli za ngono au ponografia.

Uchambuzi wa marekebisho

Marekebisho hayo ni muhimu kwa vile yanaunda makosa mapya kama vile kulea au kuandaa watoto mtandaoni, kutuma ujumbe wa ngono kwa watoto, ulaghai mtandaoni, nyenzo za ngono za watoto na mengine ambayo hayakushughulikiwa hapo awali chini ya sheria.

Tunaamini kwamba vyombo vya sheria na mahakama sasa vitakuwa kwenye nafasi nzuri ya kukabiliana na uhalifu wa mtandaoni.

Pamoja na marekebisho hayo, kupambana na uhalifu mtandaoni dhidi ya watoto hakutakuwa rahisi. Mapambano ya kuwalinda na kuwalinda watoto mtandaoni yanahitaji mbinu shirikishi zinazohusisha juhudi kutoka kwa wadau mbalimbali. Hizi ni pamoja na kukuza ujuzi wa kidijitali, kukuza na kuendeleza ushirikiano wa kimataifa, kutumia mbinu za kiteknolojia kama vile kuchuja maudhui, uthibitishaji wa umri na zana za wazazi za kudhibiti, kuhimiza usaidizi kutoka mifumo ya kidijitali, na kukuza usimamizi wa wazazi/walezi.

Akili unde (AI) na maudhui ya unyanyasaji wa watoto mtandaoni

Teknolojia ya AI imeleta changamoto mpya kwa ulinzi wa watoto mtandaoni. Wasiwasi unaoongezeka duniani unahusu kuenea kwa picha, video au maudhui yanayotokana na AI yanayoonyesha unyanyasaji wa kingono kwa watoto, kama ilivyoangaziwa na ripoti

za Taasisi ya Kutazama Mtandao (IWF).

Tishio hili linalojitokeza husababisha hatari kubwa kwa watoto, kwa kuwa maudhui kama hayo yanaweza kutumika kuwadhulumu au kuwashawishi watu kushiriki katika unyanyasaji wa watoto kingono. Ni muhimu kushughulikia suala hili kwa uangalifu ili kuwalinda watoto na kuzuia madhara zaidi.

Marekebisho mengine muhimu ni kuweka uwajibikaji kwa wakurugenzi, wasimamizi au makampuni, jumuiya, vyama au mashirika ya watu wanaoelewa uhalifu wa mtandao unaofanywa na vyombo husika.

Pia yanaweka adhabu kwa uhalifu wa mtandao unaofanywa na makampuni au taasisi nyingine.

Hitimisho

Madhumuni ya marekebisho haya ni kuwalinda watoto kufuatia kuongezeka na kukithiri kwa unyanyasaji wa kingono kwa watoto kupitia vifaa vya mifumo ya kompyuta, ambavyo hutumiwa zaidi kuomba au kuonyesha ponografia au nyenzo za ngono kwa madhumuni ya kuwashawishi watoto kushiriki shughuli za ngono.

Marekebisho hayo yanaimarisha azma ya Tanzania ya kudumisha haki za watoto, kwa kuzingatia mikataba ya kimataifa kama vile Mkataba wa Umoja wa Mataifa wa Haki za Mtoto.

Tunaipongeza serikali kwa kurekebisha Sheria ya Makosa ya Mtandao ili kupanua na kuimarisha usalama wa mtoto nchini.

Angalizo

Makala haya hayakusudiwi kutoa ushauri wa kisheria bali ni kutoa maelezo ya jumla kuhusu jambo linalojadiliwa. Haijumuishi na haipaswi kutegemewa kama ushauri wa kisheria.

Rejea

https://victoryattorneys.co.tz/2024/12/23/tanzania-amends-cybercrime-act-to-boost-child-online-safety/

Namna ya kupata raslimali za mawasiliano bure

Utangulizi

Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania inasimamia rasilimali za mawasiliano ili kuhakikisha zinapatikana katika kufanikisha huduma za mawasiliano, utangazaji, posta na usafirishaji vifurushi.

Kazi za TCRA za usimamizi zinakuza mazingira salama, yenye ushindani, na ubunifu ya mawasiliano ambayo yanakidhi mahitaji ya watumiaji na watoa huduma.

TCRA pia inaunga mkono maendeleo ya miundombinu ya kidijitali ya Tanzania kwa kukuza ukuaji wa uanzishaji wa teknolojia ya kidijitali na kuhimiza upatikanaji wa majibu kwa changamoto za jamii kwa njia za uvumbuzi.

Kama sehemu ya juhudi hizo, TCRA inashirikiana na Tume ya Sayansi na Teknolojia Tanzania (COSTECH) kutoa rasilimali muhimu za mawasiliano kwa wavumbuzi, watafiti na wanaoanza shughuli kwenye sekta ya mawasiliano.

Ufafanuzi/maana ya maneno

Mvumbuzi: Mtu anayeleta mawazo mapya, mbinu, bidhaa, au michakato inayoleta mabadiliko na uboreshaji kwa kukabili hali iliyopo na kuendeleza maendeleo katika nyanja mbalimbali, ikiwa ni pamoja na teknolojia, biashara, sayansi na maendeleo ya kijamii na kiuchumi.

Kampuni inayoanza: Kampuni changa ambayo iko katika hatua zake za awali za ukuzaji wa biashara, kwa kawaida inaangazia uvumbuzi, upanuzi, na ukuaji wa haraka, inayolenga kuleta bidhaa au huduma mpya kwenye soko, mara nyingi ikiwa na rasilimali chache na inayolenga ukuaji wa haraka na kuongeza kasi.

Mtafiti: Mtu ambaye anachunguza mada, tatizo au dhana kwa umakini ili kuzalisha maarifa mapya, kuthibitisha ukweli au kutengeneza masuluhisho yanayoweza kutumika katika nyanja mbalimbali, ikiwa ni pamoja na sayansi, teknolojia, dawa, sayansi ya jamii na biashara.

Mpango huu unawawezesha kupima uwezekano wa ufumbuzi wao kabla ya kuanza kutumika kibiashara. Ubia huo unalenga kukuza mfumo wa kiikolojia wa uvumbuzi wa kidijitali unaokua wa Tanzania, kuhakikisha wanaoanzisha shuhuguli wana zana na usaidizi unaohitajika ili kukua na kuchangia vyema kwa jamii kupitia maendeleo ya teknolojia.

Rasilimali za mawasiliano zinazopatikana kupitia mpango huu ni pamoja na rasilimali za namba za kielektroniki, masafa ya redio, majina ya vikoa vya dot tz (.tz) na misimbo ya posta.

Hizi hutolewa bila malipo kwa watafiti, wavumbuzi, na wanaoanza kwa muda maalum. Wigo wa masafa ya redio ni sehemu ya masafa ya umemesumaku kuanzia kilohezi (KHz) 3 hadi Gigahezi (GHz) 3000, ambayo kupitisha mawimbi angani bila kuhitaji mwongozo. Ina uwezo wa kubeba aina mbalimbali za taarifa, kama vile sauti, picha, video, data, na huduma ya ujumbe mfupi (SMS), kutoka eneo moja hadi jingine.

Jina la kikoa ni jina la kipekee linalotambulisha rasilimali za mtandao kama vile tovuti zilizosajiliwa kama vikoa vya ngazi ya pili na/au ngazi ya tatu chini ya kikoa cha kiwango cha juu cha msimbo wa nchi cha dot tz (.tz).

Msimbo wa posta ni seti ya tarakimu tano inayotumiwa kutambua maeneo kutoka ngazi ya zoni hadi kata.

Mwongozo huu umetolewa kwa madhumuni ya kusaidia watafiti, wavumbuzi, na waanzishaji katika kutuma maombi na kutumia rasilimali za mawasiliano ili kujaribu na kujaribu miradi yao au uvumbuzi wao.

Malengo

Madhumuni ya mwongozo huu ni kutoa maelekezo ya wazi kwa watafiti, wavumbuzi, na waanzishaji wa shughuli kwenye sekta ya mawasiliano kuhusu namna ya kupata rasilimali za mawasiliano kutoka TCRA kwa majaribio na kujaribu mawazo yao na uvumbuzi wao.

Wigo

Mwongozo huu unashughulikia taratibu za kutumia na kupata rasilimali za mawasiliano. Hizi ni masafa ya redio, rasilimali za namba za kielektroniki, majina ya vikoa vya .tz, na misimbo ya posta ili kusaidia awamu za mwanzo na majaribio ya mawazo ya kibunifu yaliyotengenezwa na watafiti, wavumbuzi na wanaoanzisha.

Mahitaji ya kupata Rasilimali za Mawasiliano

Ili kupata nyenzo za mawasiliano kwa madhumuni ya majaribio na kupima, watafiti, wavumbuzi na wanaoanzisha lazima watimize mahitaji mahususi ya kiutaratibu na iwapo wana sifa zinazohitajika. Mahitaji haya yanahakikisha kuwa rasilimali zilizokabidhiwa zinatumiwa ipasavyo na kwa ufanisi kusaidia uundaji na uthibitishaji wa shughuli zilizoombewa.

Masharti/mahitaji ya jumla

Mwombaji anaweza kuwa mtu mmoja au zaidi ya mtu mmoja. Waombaji wanaotaka kupata nyenzo za mawasiliano kwa madhumuni ya majaribio lazima wazingatie masharti ya jumla yafuatayo: -

Waombaji lazima wawe raia wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na wawe na kitambulisho halali cha kitaifa.

Shughuli inayoombewa raslimali au wazo linalokusudiwa kufanyiwa majaribio lazima liwasilishwe kwa COSTECH na kupata idhini ya maandishi, kuhalalisha hitaji la rasilimali za mawasiliano zilizoombwa.

Waombaji lazima waandae andiko la kina la dhana inayoelezea shughuli inayopendekezwa. Hii lazima iwasilishwe pamoja na idhini ya COSTECH wakati wa mchakato wa maombi.

Mwombaji lazima atoe anwani ya mawasiliano na abainishe mahali ambapo majaribio yatafanyika. Kwa makampuni au mashirika yaliyosajiliwa, maombi yanapaswa pia kujumuisha wasifu wa kampuni au shirika.

Uwasilishaji wa nyaraka muhimu. Hati zifuatazo zinapaswa kuwasilishwa kama sehemu ya maombi:

i. Barua ya maombi.
ii. Barua ya uidhinishaji kutoka COSTECH (kama ilivyoainishwa kwenye 4.1.2.
iii. Nakala iliyothibitishwa ya Kitambulisho cha taifa (kwa Mtu binafsi).
iv. Nakala iliyothibitishwa ya cheti cha usajili (kwa makampuni yaliyosajiliwa). Mahitaji Maalum

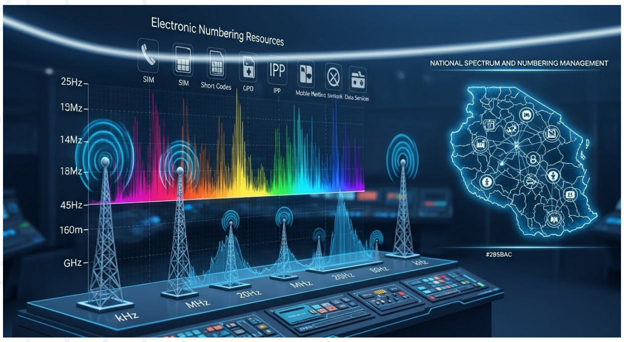

1.0 Mahitaji Maalum

Mahitaji ya Wigo wa Masafa ya Redio

Masharti yafuatayo yanatumika kwa programu za ufikiaji wa masafa ya redio kwa madhumuni ya majaribio:

i. Ugawaji wa masafa ya redio kwa madhumuni ya majaribio utazingatiwa kwa shughuli za upitishaji pekee au za kusambaza na kupokea. Waombaji lazima watoe vigezo vya kiufundi vilivyopendekezwa, ambavyo vinapaswa kujumuisha: -
  b. Eneo lililopangwa kuweka mitambo, pamoja na ramani na mwonekano kijiografia.
  c. Wigo wa masafa ya Redio yaliyoombwa.
  d. Viwango vya nguvu itokanayo na mitambo.
  e. Kipimo cha uwezo wa antena kuelekeza masafa ya redio kwenye eneo mahsusi (iwapo inahusika).
  f. Urefu wa antena.
  g. Muda uliopendekezwa wa kipindi cha majaribio.
  h. Maelezo mengine yoyote muhimu ya kiufundi, yaliyoonyeshwa wazi katika andiko la dhana iliyowasilishwa.
ix. Vifaa vya kupokea pekee havihitaji kupangiwa rasilimali za mawasiliano na havijumuishwi katika mchakato huu; na
x. Uendeshaji wa masafa ya redio kwa majaribio hautakiwi kusababisha usumbufu au madhara kwa huduma au mtandao wowote ulioidhinishwa. Ikiwa mwingiliano utagunduliwa, aliyepewa masafa ataacha mara moja matumizi yake na kuiarifu TCRA kwa mwongozo zaidi.

Mahitaji ya raslimali za namba za kielektroniki

Mahitaji yafuatayo yanatumika kwa maombi ya rasilimali za namba za kielektroniki: -

i. Waombaji lazima wawasilishe ombi kwa TCRA la kugawiwa bure rasilimali za namba za mawasiliano, likiambatana na nyaraka zilizoorodheshwa katika Kifungu cha 4.1.5; na
ii. (ii) Waombaji lazima wawe na jukwaa linalofaa ili kuunganishwa na mfumo wa USSD Huduma ya Ujumbe Mfupi (SMS) zinazotolewa na

Mahitaji ya vikoa vya 'dot.tz

Mahitaji yafuatayo yanatumika kwa maombi ya kupata majina ya vikoa vya dot tz (.tz):

i. Waombaji lazima waonyeshe aina ya maombi, iwe ni usajili mpya au kuongeza muda/renewal.
ii. Waombaji lazima wawasilishe nyaraka zote zinazohitajika kama ilivyoainishwa katika Kifungu cha 4.1.5.

Mahitaji ya Misimbo ya Posta/postikodi

Mahitaji yafuatayo yanatumika kwa maombi ya misimbo ya posta:

i. Waombaji lazima waonyeshe misimbo ya posta iliyoombwa.
ii. Waombaji lazima wawasilishe nyaraka zote zinazohitajika kama ilivyoainishwa katika Kifungu cha 4.1.5.

Maombi ya Rasilimali za Mawasiliano

2.1 Waombaji wa rasilimali za mawasiliano kwa ajili ya uvumbuzi, utafiti, au madhumuni ya kuanzisha lazima watume maombi kwa TCRA, ikijumuisha nyaraka zote zinazohitajika zilizoainishwa katika Sehemu ya 4 ya mwongozo huu.

2.2 Maombi yatumwe kwa njia ya barua pepe kwa Mkurugenzi Mkuu wa TCRA kwa: dg@tcra.go.tz. Baada ya kumalizika muda wa matumizi ulioidhinishwa, nyongeza inaweza kutolewa kwa mhusika baada ya kuwasilisha maombi ya maandishi TCRA.

2. 3 Maombi ya kuongezewa muda lazima

yawasilishwe kwa TCRA angalau mwezi mmoja (1) kabla ya kumalizika muda ulioidhinishwa. Ombi linapaswa kuelezea:

c. Mafanikio katika kipindi cha awali
d. Changamoto zilizojitokeza.
e. Mpango wa shughuli kwa muda wa nyongeza unaopendekezwa.

2. 4 Katika hali ambapo kuna wasiwasi kuhusu kuidhinishwa kwa rasilimali iliyoombwa, TCRA itawasiliana moja kwa moja na mwombaji kwa ufafanuzi au majadiliano zaidi.

Uidhinishaji na Ubatilishaji wa Rasilimali za Mawasiliano

3.1 Baada ya kufanyiwa tathmini na kuidhinishwa na TCRA, mwombaji atagawiwa rasilimali yamawasiliano iliyoombwa kwa muda wa miezi mitatu (3).

3.2 Uidhinishaji utatolewa kupitia barua ya Uidhinishaji au cheti cha Uidhinishaji, kikionyesha muda wa uhalali na masharti mahusus yanayosimamia matumizi ya rasilimali uliyokabidhiwa.

3.3 Uidhinishaji utaisha wenyewe/kiautomatiki baada ya muda ulioidhinishwa kwisha, isipokuwa kama nyongeza imetolewa rasmi.

3.4 TCRA inahifadhi haki ya kubatilisha rasilimali iliyokabidhiwa wakati wowote iwapo mkabidhiwa atabainika kukiuka masharti yoyote yaliyotajwa.

Masharti ya jumla ya matumizi ya rasilimali zilizotolewa

4.1 Mkabidhiwa atawajibika kikamilifu kwa rasilimali aliyokabidhiwa katika kipindi kilichoidhinishwa. Hata hivyo, kwa hali yoyote mkabidhiwa hatadai haki za umiliki juu ya rasilimali.

4.2 Raslimali iliyokabidhiwa itatumika kwa madhumuni ya majaribio pekee na ndani ya muda maalum wa Uidhinishaji.

4.3 Rasilimali lazima itumike kwa madhumuni yaliyokusudiwa tu yaliyotajwa katika maombi. Haitatumika kwa shughuli za kibiashara au kampeni za utangazaji za aina yoyote.

4.4 Kwa kazi za majina ya kikoa, hiki hakitatumika katika aina yoyote ya matumizi mabaya ya mfumo wa kutafsiri misimbo kwenye kompyuta (DNS) au shughuli hasidi; Ni lazima mkabidhiwa asitishe kutumia rasilimali aliyokabidhiwa mara tu baada ya muda ulioidhinishwa kuisha.

Sekta ya Mawasiliano

Katika namba

TAKWIMU ZA DESEMBA

Teknolojia za kisasa zasukuma ajenda za kidijitali kitaifa

5G yafikia theluthi ya watu nchini

Teknolojia ya mawasiliano ya simu ya 5G inafikia zaidi ya asilimia 30 ya watu Tanzania imeenea kwa asilimia 11 nchini kote, hali inayoonesha ukuaji wa kasi tangu ilipoingia nchini 2022.

Teknolojia za mawasiliano uzao wa pili (2G), tatu (3G) na nne (4G) zimeenea miongoni mwa watu kwa wastani wa asilimia 95 na zimefika asilimia 78 ya nchi.

Serikali inatekeleza mpango wa kuboresha miundombinu, kujenga minara mipya ya mawasiliano ya simu za mkononi na kuweka vifaa vya mawasiliano ili kupanua huduma.

Pia inatekeleza mkakati wa kujenga mwelekeo tawala wa matumizi ya TEHAMA katika sekta zote ikiwemo utawala.

Mawasiliano yanayotumia masafa ya kasi kwa vifaa vya mkononi yamechangia kuharakisha utekelezaji wa wa mpango wa uchumi wa kidijitali Tanzania.

Mawimbi ya simu ya 2G yalienea asilimia 96.8 ya watu, hali ilioonesha hakukuwa na mabadiliko tangu Septemba mwaka jana. 3G ilienea asilimia 94.8 ya watu, kutoka 93.8, na 4G ilibaki 94.2.

5G ilirekodi ongezeko la asilimia ya juu zaidi - kutoka asilimia 8.6 ya Septemba hadi 10.5. Ueneaji kijiografia uliongezeka kutoka asilimia 8.6 hadi 10.5 kati ya Septemba na Desemba 2025.

Mgawanyo wa mitambo ya kurushia mawimbi kwa teknolojia

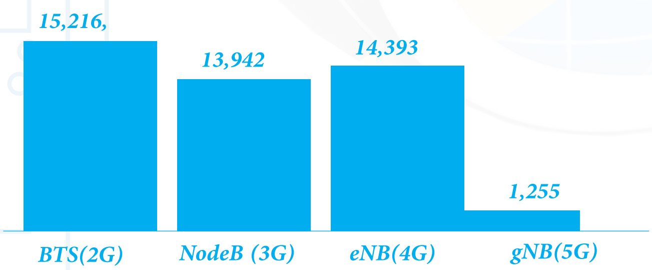

Matumizi ya teknolojia ya 5G yaliongezeka kwa asilimia 17 kati ya Septemba na Desemba 2025, kutoka laini 1,561,208 hadi 1,823,201. Uzao huu uliingia Tanzania mara ya kwanza mwaka 2022.

Teknolojia ya 5G ina kasi kubwa na bora zaidi na inaweza kuunganisha watumiaji na vifaa vingi vya mawasiliano kwa wakati mmoja bila kupoteza ubora. Aidha, Huduma kupitia uzao huu ni imara.

Mikoa yote Tanzania ina vifaa vya kuwezesha huduma za 5G. Mikoa 10 yenye vifaa vingi zaidi, na idadi kwenye mabano ni Dar es Salaam (817), Mjini Magharibi Zanzibar (68), Dodoma (67), Arusha (53), Mwanza (5), Mbeya (24), Morogoro (20), Pwani/Pwani (18), Songwe (14) na Kilimanjaro (12).

Mikoa ambako miundombinu ya 5G iliongezeka kwa wingi zaidi kati ya Septemba na Desemba 2025, na asilimia ya ongezeko kwenye mabano ni Morogoro (asilimia 53), Kilimanjaro (43), Pwani/Pwani (38), Dodoma (24), Dar es Salaam (18), Kilimanjaro (9) na Mbeya (4). Idadi ya Mwanza na Songwe haikubadilika.

Kulikuwa na minara 10,029 ya mawasiliano ya simu Desemba 2025, huku 234 ikisimikwa kati ya Septemba na Desemba 2025.

Mikoa ya Morogoro na Tabora inaongoza kwa idadi ya minara mipya, ikiwa na ongezeko la minara 22 kila mkoa.

Mikoa mingine yenye minara mipya 10 na zaidi, idadi kwenye mabano ni Lindi (21, kutoka 267 hadi 288), Mtwara (19, kutoka 341 hadi 360), Kilimanjaro (18, kutoka 386 hadi 404) na Geita (17, kutoka 242 hadi 259).

Mingine ni Pwani (15, kutoka 387 hadi 401), Kagera, Njombe na Iringa (13), Singida (12), Arusha (11) na Dodoma (10).

Huduma za utangazaji na posta zilipanda na kushuka kati ya Septemba na Desemba 2025. Ving'amuzi vya televisheni mfumo wa ardhini (DTT) na wa setilaiti (DTH) vilipungua kwa wastani wa asilimia 9.1. Vitu vivilivyosafirishwa kwa posta vilipungua kwa wastani wa asilimia 14.85.

Ueneaji wa miundombinu ya mawasiliano

		Septemba 2025	Desemba 2025
Asilimia ya watu waliofikiwa na huduma ya mawasiliano	2G	98.6%	98.6%
	3G	93.8%	93.9%
	4G	94.2%	94.2%
	5G	28.9%	30.1%
Asilimia ya eneo lilofikiwa na huduma ya mawasiliano	2G	78.2%	79.5%
	3G	75.9%	76.2%
	4G	76.9%	77.3%
	5G	8.6%	10.5%

Simu janja zaongezeka maradufu ndani ya miaka minne

Simu zenye uwezo mkubwa, au simu janja zimeenea miongoni mwa watu asilimia 42 kufikia Desemba 2025. Simu rununu au za kawaida za mkononi zimeenea kwa wananchi kwa asilimia 87.1.

Simu janja 28,500,227 na 59,365,445 za kawaida/rununu zilitumika kwenye mitandao ya simu Desemba 2025.

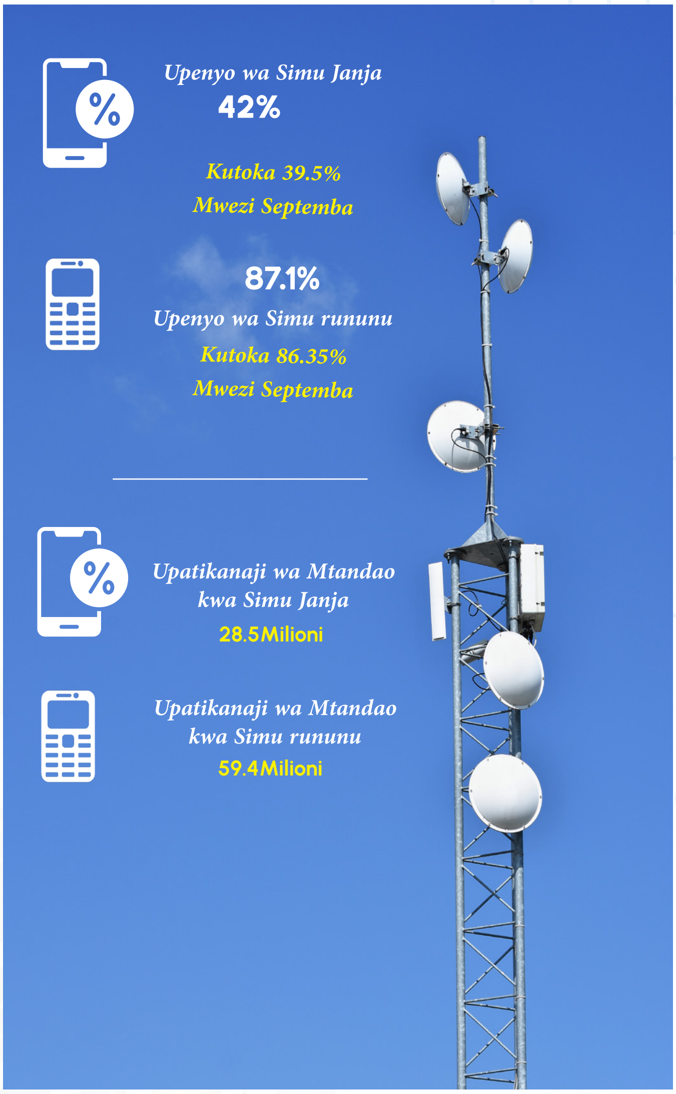

Simu za mezani, matumizi vifaa vya kiotomatiki vyaongezeka

Simu za mezani na mawasiliano kati ya mashine vimeongezeka katika miaka ya hivi karibuni, hali inayoakisi matumizi zaidi maofisini na ujio wa teknolojia za kisasa.

Laini za simu za mezani ziliongezeka kwa asilimia 55 kati ya 2021 na Desemba 2025 - kutoka laini 71,834 hadi 111,600, na hivyo kubadili mwelekeo uliokuwepo wa kushuka.

Kulikuwa na simu za mkononi 111,169 Septemba 2025 na 79,619 Juni mwaka jana.

Huduma za simu za mezani zinatolewa na Shirika la Mawasiliano Tanzania (TTCL).

Idadi ya laini za simu za mkononi (P2P na M2M) na mezani

Mwezi	Simu za Mkononi	Simu za Mezani	Jumla
Oktoba	102,222,722	111,369	**102,334,091**
Novemba	104,550,775	111,473	**104,662,248**
Desemba	106,823,601	111,600	**106,935,201**

Mawasiliano baina ya mashine(M2M

Laini za simu za mkononi 1,133,063 kati ya laini zote 106,823,601 zilizokuwa hewani Desemba 2025 zilitumika kwa mawasiliano kati ya mashine (M2M). Laini za M2M ziliongezeka kutoka 1,190,140 zilizokuwepo hewani Septemba 2025.

Laini 105,802,138 SIM zilikuwa kwa mawasiliano baina ya watu (P2P), ambapo 54,382,299 zilisajiliwa na wanaume na 51,419,839 na wanawake.

Idadi ya laini za simu kwa ajili ya vifaa (M2M

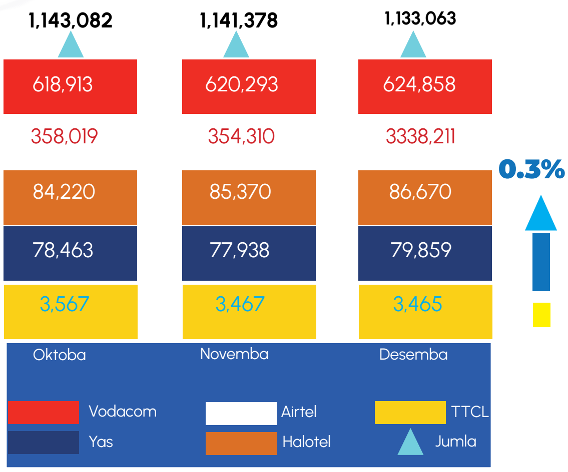

Wanaume wanaongoza katika usajili wa huduma za mtu kwa mtu (P2P)

Akaunti za huduma za pesa kwa simu za mkononi zimeongezeka kwa asilimia 116 na miamala kwa asilimia 68 kati ya mwaka 2021 na 2025.

Hali hii inatokana na kuimarishwa kwa sera na mipango inayohimiza malipo, kidijitali ambazo kwa ujumla wake zinachochea ujumuishaji wa watu zaidi kwenye mifumo ya kifedha.

Asilimia 72 ya laini zote za simu zinazotumika kwa mawasiliano baina ya watu (P2P) zimesajiliwa kwa huduma za fedha kwa simu.

Kati ya laini 105,802,138 zilizotumiwa kwa mawasiliano baina ya watu (P2P), laini 76,466,691 zilitumika kwa huduma za pesa kwa simu.

Akaunti za huduma za pesa kwa simu ziliongezeka kutoka 35,285,767 mwaka 2021 hadi 76,466,691 Desemba 2025.

Idadi ya miamala iliongezeka kutoka 3,752,084,894 hadi 1,853,717,380 katika kipindi hicho.

Usajili wa huduma za pesa mtandao unahusisha laini zilizotumika zenye akaunti za huduma hiyo zilizofanya angalau muamala mmoja ndani ya kipindi cha miezi mitatu inayotangulia ripoti ya robo husika.

Miamala ni jumla ya amana, uhamisho wa fedha na malipo yanayofanywa ndani na kati ya akaunti kupitia mitandao ya simu.

misimbo mifupi inayotumika katika miamala.

Benki Kuu ya Tanzania (BoT) inasimamia sekta ya fedha. Taasisi hizo mbili zina mkataba wa ushirikiano katika huduma za fedha kwa njia ya simu.

Huduma za pesa kwa simu zinawezesha malipo, zinaimarisha usalama wa miamala na zinakuza matumizi ya mifumo ya kidijitali. Aidha zimezalisha aina mpya ya biashara pamoja na fursa za ajira.

Soko la huduma za pesa kwa simu lilirekodi ongezeko la asilimia 6.7 ya akaunti kati ya Septemba na Desemba 2025, kutoka akaunti 71,662,333 hadi 76,466,691.

Idadi ya miamala iliongezeka kwa asilimia 11, kutoka 598,891,280 hadi 664,714,764 kipindi hicho.

Uchambuzi unaonesha kuwa Azam Pesa ina wastani mkubwa zaidi wa miamala kwa kila akaunti (48), huku TTCL ikiwa na wastani mdogo zaidi.

Akaunti za TTCL 518,650 zilifanya miamala 152,044, hali inayobainisha kuwa asilimia 314 ya akaunti hazikufanya muamala wowote kipindi hicho.

Wastani wa watoa huduma wengine ni: Airtel (8.42), Halotel (7.54), Mixx (10.30) na M-Pesa (8.1).

Vodacom, kupitia huduma yake ya M-Pesa, inaongoza kwa asilimia 41.2 ya soko la huduma za fedha kwa njia ya simu. Watoa huduma wengine na sehemu yao ya soko (kwa asilimia) ni Airtel (18.5), Azam Pesa (0.1), Halotel/Halopesa (10), Mixx ya Yas (29.5) na TTCL/T-Pesa (0.7).

Mwenendo wa idadi ya akaunti za pesa mtandao mwaka 2025

Leseni huduma za kidijitali zapaisha matumizi ya data

Leseni za huduma za intaneti na matumizi ya zana za kidijitali kwa mawasiliano ya papo kwa papo zimeongezeka kwa asilimia 49 kati ya mwaka 2022 na 2025, hali iliyosababisha matumizi ya data mtandaoni kuongezeka mara 10 ndani ya miezi 27.

Wastani wa matumizi ya data kwa watumiaji wa intaneti uliongezeka kutoka petabaiti 92 hadi petabaiti 808 kati ya Septemba 2023 na Desemba 2025.

Watumiaji wa intaneti walitumia uwezo wa intaneti ulioamilishwa wa kuingiza na kutoa data wa gigabaiti kwa sekunde (Gbps) 2,868 Desemba 2025, ikilinganishwa na Gbps 1,048 Septemba 2023.

Gigabaiti ni kipimo kinachotumika kwenye kompyuta na vifaa vya kielektroniki kupima kiasi cha data, ambapo gigabaiti moja ni sawa na baiti bilioni moja. Petabaiti moja ni sawa na gigabaiti milioni moja.

TCRA ilitoa leseni 159 za huduma za programu tumizi kufikia Desemba 2025, ikilinganishwa na leseni 107 zilizokuwepo Juni 2022.

Leseni hizi ziliongezeka kwa asilimia 8 kati ya Septemba na Desemba mwaka jana, kutoka 147 hadi 159.

Leseni za huduma za programu tumizi zinawaruhusu wanaopewa kutoa huduma maalumu kama vile huduma za sauti kupitia intaneti, data, na huduma zinazotokana na maudhui.

Leseni hizi ni sehemu ya makundi manne ya leseni chini ya mfumo wa leseni kutaniko unaotumiwa na TCRA. Mamlaka hiyo pia inatoa leseni za miundombinu ya mtandao na huduma za mtandao.

Leseni hizi zinawawezesha waendeshaji kumiliki na kutumia vifaa vya mawasiliano ya kielektroniki. Ndizo msingi wa utoaji wa huduma za mtandao, programu tumizi na maudhui.

Baadhi ya leseni zilizotolewa hadi Desemba 2025, idadi kwenye mabano, ni: Miundombinu ya mtandao (48), Huduma za mtandao (24), Vituo vya kudumu vya VSAT (21) na Vituo vya Mawasiliano ya ndege (194).

Nyingine ni Vituo vya mawasiliano ya meli (Ship stations) (42), Vituo vya redio za HF, VHF na UHF (325), Mfumo wa Kimataifa wa Dharura na Usalama wa Baharini - GMDSS -(316).

VSAT ni vituo vidogo vya ardhini vinavyotumia setilaiti kwa mawasiliano ya pande mbili kupitia antena ndogo za sahani. Vinatumika kwa mawasiliano ya data, sauti na video.

GMDSS hutumika kutuma taarifa za dharura kiotomatiki ili kuwezesha shughuli za uokoaji baharini na majini.

Ripoti hiyo inaonesha kuwa Desemba 2025 TCRA ilitoa vyeti 5,538 vya idhini na uthibitisho kwa vifaa vya kielektroniki vilivyoingizwa Tanzania, ikilinganishwa na vyeti 5,412 Septemba.

TCRA ina maabara jijini Dar es Salaam inayokagua vifaa vya mawasiliano vinavyoingizwa Tanzania ili

kuthibitisha usalama wake na iwapo vitatumika kwa njia ya ulinganifu mitandaoni. wake na mitandao ya mawasiliano.

Tanzania ni nchi ya kwanza Afrika Mashariki na Kati, na ya pili Kusini mwa Afrika kuwa na kituo cha aina hiyo baada ya Afrika Kusini.

Tanzania inatekeleza mpango ulioanzishwa Mei 2023 wa kusimamia utupaji wa taka za kielektroniki. Mpango huo unajumuisha tozo ya mazingira kwa ajili ya kuwezesha utupaji wa vifaa vya mawasiliano vilivyofikia mwisho wa matumizi yake.

Vifaa vyote vinavyoingizwa Tanzania hukaguliwa katika nchi vinakotoka na hutozwa tozo ya mazingira. Watengenezaji wa vifaa vya kielektroniki wanawajibika kwa mzunguko mzima wa maisha ya bidhaa zao.

Huduma za intaneti kwa faiba zazidi kuboreshwa

Huduma za intaneti nyumbani na ofisini kupitia teknolojia ya faiba zimeongezeka kwa kati ya asilimia 157 hadi 217 ndani ya miaka miwili, hali inayoonesha mwelekeo unaokua wa kuboresha ufanisi wa mitandao nchini Tanzania.

Makazi ya kisasa na ofisi nyingi sasa zinaendelea kuunganishwa na intaneti kupitia nyaya za faiba kutokana na ubora wake mkubwa na kasi.

Uunganishaji wa watumiaji kupitia faiba hadi nyumbani (FTTH) na faiba hadi ofisini (FTTO) unashika kasi, licha ya idadi yake ndogo.

Miunganisho ya FTTH na FTTO iliongezeka kwa asilimia 157, kutoka jumla ya 54,290 Machi 2024 hadi 139,317 Desemba 2025.

FTTH iliongezeka kwa asilimia 150 kutoka 49,163 hadi 123,052, huku FTTO ikiongezeka kwa asilimia 219 kutoka 5,126 hadi 16,265.

Miunganisho ya FTTH iliongezeka kwa asilimia 16, kutoka 106,166 mwezi Septemba hadi 123,052 Desemba 2025. Ile ya FTTO iliongezeka kwa asilimia 4 katika kipindi hicho, kutoka 15,671 hadi 16,265

Teknolojia ya faiba huongeza urahisi kwa watumiaji kwa kutoa muunganisho wa uhakika na usiokatika kwa vifaa vingi kwa wakati mmoja.

Uthabiti wake unaifanya faiba kufaa kwa matumizi makubwa ya data na upakuaji na upakiaji wa kasi. Unawezesha pia watumiaji kufanya kazi wakiwa mbali na ofisi zao na kushiriki mikutano kwa njia ya video, inayoshirikisha watu wengi wakiwa mbali maeneo tofauti.

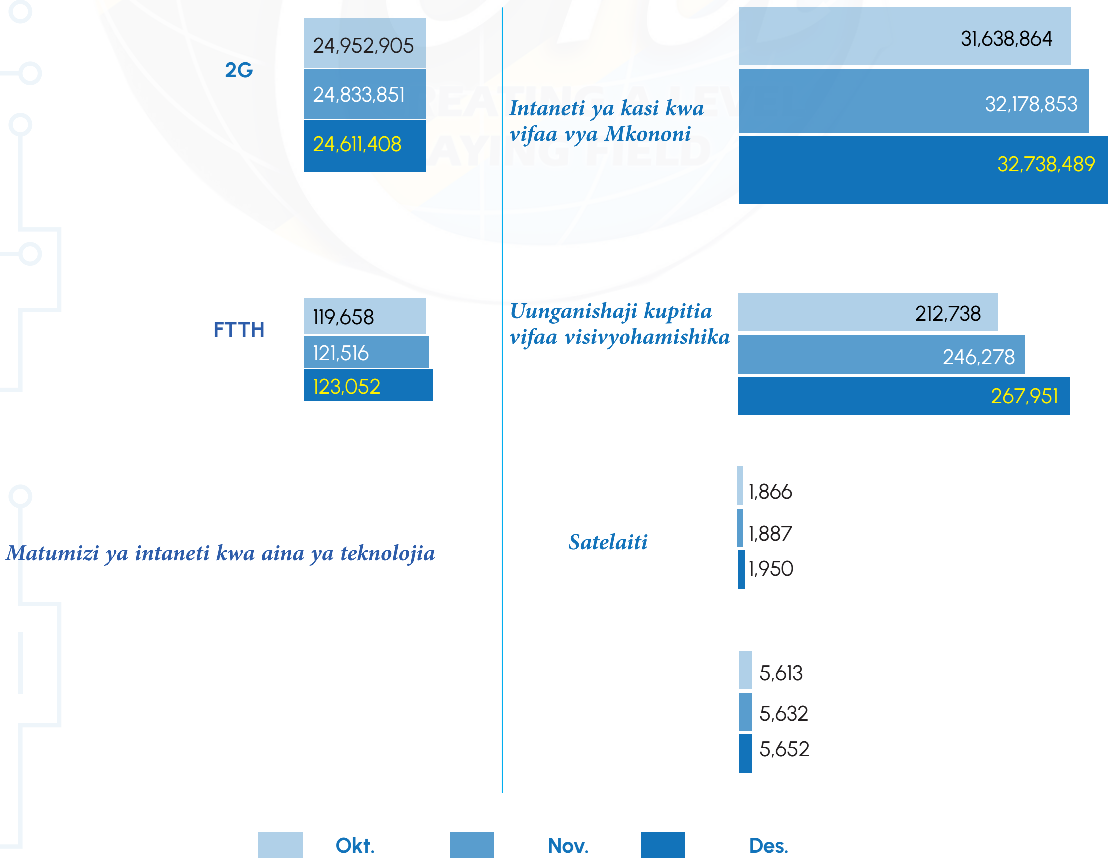

Intaneti yafikia asilimia 85 ya watu

Ripoti hiyo pia inaonesha kuwa laini zilizopata huduma za intaneti ziliongezeka kwa asilimia 3.2 kati ya Septemba na Desemba 2025, kutoka 56,322,287 hadi 58,106,264.

Idadi hii inahusisha laini za simu za mkononi na laini za simu za mezani zilizotumia huduma za intaneti angalau mara moja katika kipindi cha miezi mitatu kinachotangulia ripoti husika.

Takribani asilimia 99 ya watumiaji wote wa intaneti waliipata huduma hiyo kupitia vifaa vya mkononi.

Laini zilizotumika kupata huduma za intaneti ziliongezeka maradufu kati ya 2021 na 2025, kutoka 29,103,482 hadi 58,106,264 (sawa na ongezeko la asilimia 99.7). Ongezeko kubwa zaidi – asilimia 34 – lilirekodiwa kati ya mwaka 2023 na 2024, kutoka 35,885,592 hadi 48,028,227.

Huduma za intaneti zimewafikia asilimia 85.3 ya watu, kutoka asilimia 49 Machi 2021 na asilimia 82.6 Septemba 2025.

Kwa upande wa soko la intaneti ya simu, Vodacom inaongoza kwa asilimia 32.91 ya soko, ikifuatiwa na Yas (27.64), Airtel (21.04), Halotel (15.71) na TTCL (2.7).

Usajili wa Huduma za Intaneti kwa Kila Mtoa Huduma

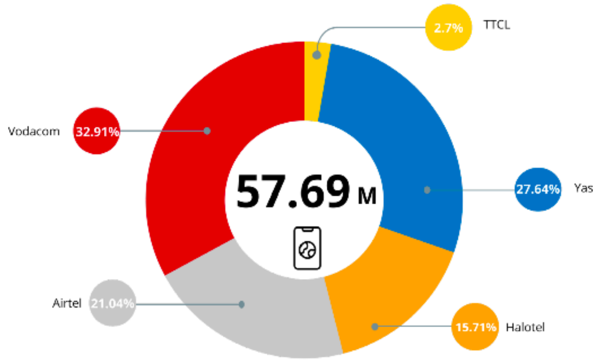

Mgawanyo wa huduma ya Intaneti kwa njia ya simu kwa kila mtoa huduma

Kikoa cha Tanzania

TCRA ilisajili majina ya tovuti 36,223 chini ya kikoa cha Tanzania (dot tz) Desemba 2025, kutoka 35,621 Septemba. Mamlaka hiyo inapanga kutekeleza mpango wa kitaifa wa kuhamasisha matumizi ya jina la tovuti la dot tz (.tz) katika tovuti na barua pepe.

Vikoa vya dot tz vilivyosajiliwa

35,621 *Sept.* → 36,223 *Des.* 0.8% ↑

Huduma za utangazaji, posta zapanda na kushuka

Vidokezi vya huduma za utangazaji na posta vimekuwa na mwelekeo kupanda na kushuka kati ya Septemba na Desemba 2025, ambapo ving'amuzi hewani vilipungua kwa asilimia 9.1.

Ving'amuzi vya televisheni mfumo wa ardhini (DTT) vilipungua kwa asilimia 11.6, kutoka 610,445 hadi 539,756. Televisheni za kulipia (DTH) vilipungua kwa asilimia 8.5, kutoka 2,315,641 hadi 2,119,555 Desemba 2025.

Kushuka huko ni baada ya kuongezeka kutoka 2,035,319 Juni.Ving'amuzi vya televisheni kwa njia ya waya viliongezeka kwa asilimia 2, kutoka 16,957 Septemba 2025 hadi 17,280 Desemba 2025.

Kuenea mawimbi ya televisheni ya kidijitali kwa mifumo ya ardhini (DTT) kwa watu na kwa eneo la kijiografia hakukubadilika. Kulibakia asilimia 58 kwa idadi ya watu na asilimia 33 kwa eneo la nchi. Mawimbi ya redio ya FM yalifikia asilimia 83.94 ya watu (kutoka asilimia 83.92) na kuenea kijiografia kwa asilimia 59.13 (kutoka asilimia 59.1) kipindi tajwa..

Huduma za redio na televisheni hutolewa na vituo 258 vya redio, 42 vya televisheni bila malipo na 31 televisheni ya kulipia/ shitariki vilivyokuwa na leseni za TCRA kufikia Desemba 2025.

Mgawanyiko wa visimbuzi vilivyolipiwa

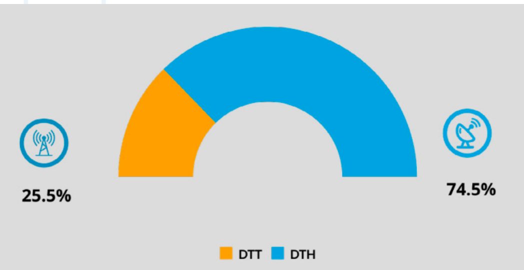

Ving'amuzi vya televisheni mfumo wa ardhini vyapungua

Sept. 2025 2.3M | *Des. 2025* 2.1M | 8.5% ↓

Wateja televisheni kwa waya waongezeka

Sept. 2025 16,957 | *Des. 2025* 17,280 | 2% ↑

Kuenea mawimbi ya redio na televisheni kufikia Desemba 2025

Kiashirio	Sept. 2025	Des. 2025
Asilimia ya watu wanaofikiwa na mawimbi ya utangazaji kidijitali mfumo wa ardhini	58%	58%
Asilimia ya watu wanaofikiwa na mawimbi ya utangazaji kwa setilaiti	100%	100%
Asilimia ya watu wanaofikiwa na mawimbi ya utangazaji redio za FM	83.92%	83.94%
Asilimia ya eneo la nchi linalofikiwa na mawimbi ya utangazaji kidijitali mfumo wa ardhini	33%	33%
Asilimia ya eneo la nchi linalofikiwa na mawimbi ya utangazaji kidijitali mfumo wa ardhini	100%	100%
Asilimia ya eneo la nchi linalofikiwa na mawimbi ya utangazaji redio za FM	59.13%	59.15%

Jumla ya leseni za huduma za utangazaji zilizotolewa kufikia Desemba 2025

Aina ya leseni	Sept. 2025	Des. 2025
Huduma za maudhui ya televisheni zisizolipiwa kitaifa	20	21
Huduma za maudhui ya televisheni zisizolipiwa ngazi ya wilaya	21	21
Redio ngazi ya taifa	14	14
Redio ngazi ya Mkoa	37	37
Redio ngazi ya Wilaya	185	188
Redio za jamii	19	19
Huduma za maudhui ya televisheni za kulipia kitaifa	30	30
Huduma za maudhui ya televisheni za kulipia ngazi ya wilaya	1	1
Huduma wezeshi za utangazaji wa maudhui kitaifa	3	3
Watayarishaji wa maudhui mitandaoni	6	6
Blogu (za habari na matukio)	72	77
Redio mtandao (habari na matukio)	13	13
Televisheni mtandao (habari na matukio)	216	222
Maudhui ya televisheni kwa waya	51	55

Huduma za Posta na Usafirishaji wa Vifurushi na Vipeto

Vitu vilivyopitia posta kati ya Septemba na Desemba 2025 vilipungua kwa wastani wa asilimia 14.85.

Vitu vilivyotumwa na kupokelewa posta ndani ya nchi vilipungua kwa wastani wa asilimia 14.5, kutoka hadi 1,600,588 robo mwaka iliyoishia Septemba 2025 hadi 1,368,323 robo tatu iliyoishia Desemba 2025

Vitu vilivyotumwa kwa kupokelewa kutoka nje ya nchi vilipungua kwa asilimia 15.2, kutoka 93,170 hadi 76,427.

Masanduku na mifuko binafsi ya barua

Mwezi	Masanduku ya barua	Mifuko binafsi ya barua	Jumla
Oktoba	158,006	67	158,073
Novemba	158,006	67	158,073
Desemba	158,006	67	158,073

Mgawanyo wa idadi ya bidhaa za kiposta zilizotumwa ndani ya nchi

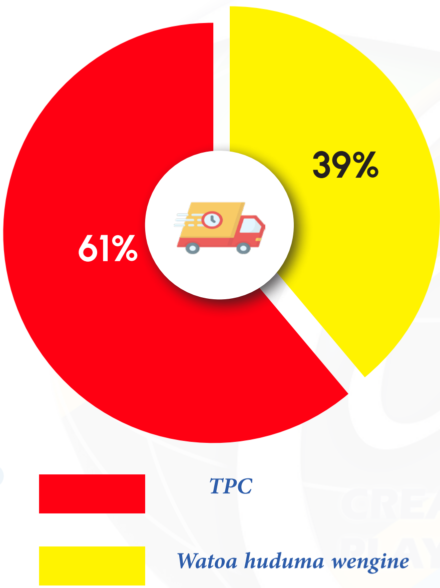

Mgawanyo wa bidhaa za kiposta zilizotumwa nje ya nchi na kupokelewa kutoka nje ya nchi

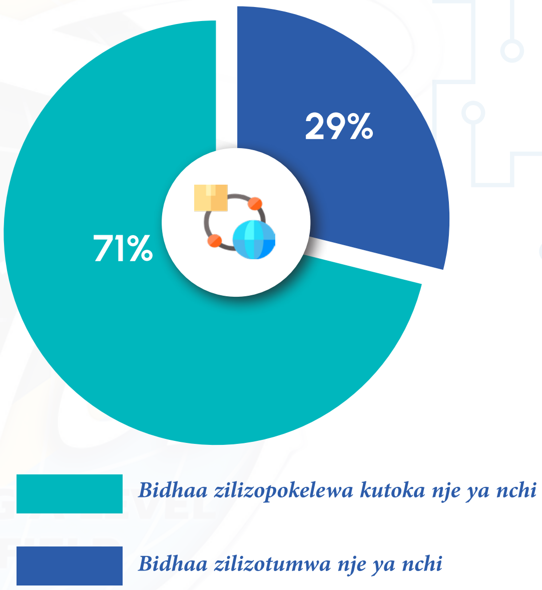

Leseni mpya kwa wasafirishaji vifurushi

TCRA ilitoa leseni kwa watoa huduma watano wapya wa usafirishaji vifurushi ndani ya nchi kati ya Septemba na Desemba 2025. Leseni hizi zimefikisha 148 jumla ya waliopata leseni katika makundi manne ya soko. Masoko hayo, idadi ya leseni kwenye mabano, ni:

Aina ya leseni	Idadi	
	Septemba 2025	Desemba 2025
Usafirishaji vifurushi kimataifa	6	6
Usafirishaji vifurushi kati ya miji nchini	65	62
Usafirishaji vifurushi ndani ya miji nchini	12	11
Usafirishaji vifurushi ndani ya Tanzania	64	69
Posta ya Umma	1	1

Ulaghai mtandaoni wapungua

Wakati huo huo, matukio na majaribio ya ulaghai kwenye mitandao ya simu yaliyoripotiwa yalipungua kwa asilimia 24 kati ya Septemba na Decsemba 2025, kutoka 12,475 hadi 9,450.

Mikoa ya Rukwa na Morogoro bado inaongoza kwa idadi kubwa ya matukio, ikiwa na 3,444 na 3,105 mtawalia.

Hata hivyo, idadi hiyo ilikuwa pungufu kwa asilimia 33 ikilinganishwa na matukio 3,971 ya Septemba.

Mtandao wa TTCL ulirekodi ongezeko dogo la asilimia 0.3 (kutoka matukio 2,219 hadi 2,225).

Kupungua katika mitandao mingine kulikuwa: Halotel (kutoka 2,272 hadi 1,149), Airtel (kutoka 1,559 hadi 1,174),Yas (kutoka 2,454 hadi 2,257).

Wilaya zenye sifa mbaya kutokana na matukio mengi ya ulaghai katika mikoa hiyo, idadi kwenye mabano, ni Ulanga (2,780), Sumbawanga (1,694), Nkasi (894) na Kalambo (856).

Kwa ujumla, matukio ya ulaghai yamepungua kwa asilimia 150 kati ya Septemba 2023 na Desemba 2025, ambapo awali mitandao ilirekodi matukio 23,328.

Hata hivyo, licha ya upungufu huo, mikoa ya Rukwa na Morogoro imeendelea kuongoza kwa matukio mengi ya ulaghai.

Mgawanyo wa asilimia ya majaribio ya ulaghai mtandaoni kwa kila mtoa huduma

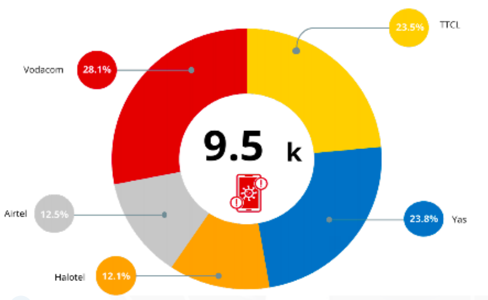

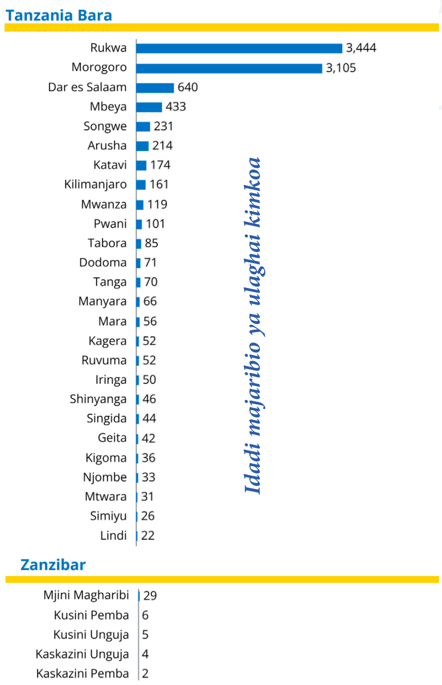

HATUA ZA KIUSIMAMIZI ZINAVYOIMARISHA MISINGI YA ELIMU KIDIJITALI

Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania inatekeleza mipango inayochangia kujengeka kwa utamaduni wa kupenda masomo ya sayansi na teknolojia kwenye ngazi zote za elimu na kuiweka Tanzania mbele kwenye matumizi ya teknolojia za kisasa.

Mkurugenzi Mkuu wa TCRA, Dkt Jabiri Bakari anasema wanahimiza vilabu vya kidijiti kwenye shule na pia uvumbuzi kwenye teknolojia za habari na mawasiliano (TEHAMA).

Anafafanua kuwa hii ni sehemu ya mchango wa TCRA kwenye kufanikisha kufikiwa malengo ya Mkakati wa Uchumi wa Kidijiti (2024-2034) na Mpango wa tatu wa Maendeleo wa Miaka Mitano.

Mkakati wa uchumi wa kidijiti unahimiza umuhimu wa kuendelea masomo ya sayansi, teknolojia, uhandisi na hisabati (STUH/STEM) kuanzia ngazi za chini ya elimu Tanzania.

Dkt Bakari anasema kuwa misingi imara ya STU/STEM ni muhimu kwa maendeleo ya uchumi shirikishi Tanzania. Inawezesha Tanzania kuwa nchi yenye mwelekeo tawala wa matumizi ya mifumo ya kidijiti kwenye uchumi unaoshirikisha kila mmoja.

STUH/STEM inafaidisha nchi na wanafunzi mmojammoja. Pamoja na kuchangia kwenye ujenzi wa uchumi wa kidijiti, masomo haya yanawapa wanafunzi elimu na stadi zinazowawezesha kujiendeleza kwenye mazingira ya TEHAMA yanayobadilika kila wakati.

Wataalamu wa elimu wanakadiria kwamba asilimia 25 tu ya wanafunzi katika nchi za Kiafrika wanajiandaa kwa shughuli na ajira kwenye maeneo ya elimu ya juu yenye mwelekeo wa STUH/STEM.

Wanaeleza kuwa ingawaje Tanzania imetekeleza miradi kadhaa ya kutoa elimu ya sayansi kati ya mwaka 1965 na 2007, nchi hii bado haijaweza kutoa masomo hayo kikamilifu.

Wanataja changamoto kuwa ni pamoja na madarasa kuwa na wanafunzi wengi kuliko idadi inayokubalika, uhaba wa vitabu vya kiada na mitaala isiyoendana na mabadiliko ya teknolojia.

Tafiti zimeonesha kuwa maendeleo ya teknolojia yatasababisha kutoweka kwa takribani asilimia 50 ya kazi na ajira zilizoko sasa ndani ya miaka michache ijayo.

Vilabu vya kidijiti vinawezesha wanafunzi kuelewa teknolojia za kidijiti na matumizi yke kwenye shughuli za kila siku. Aidha vilabu hivi vinajenga kujiamini kwa wanafunzi hao kwenye utamaduni wa matumizi ya teknolojia.

Dkt Bakari anaeleza kuwa vilabu hivyo vinakusudiwa kuziba mapengo kwenye utoaji wa elimu ya teknolojia. Lengo ni kubadili utoaji wa elimu Tanzania na kuibadili nchi kuwa ya kidijiti.

Mifumo ya kidijiti na matumizi ya TEHAMA vinazidi kijikita Tanzania. Kwa mfano teknolojia ya simu za mkononi uzao wa tano (5G), ulioingia Tanzania 2022 umeenea kwa asilimia 28.9 ya watu na kiografia kwa

asilimia 8.6 kufikia Septemba 2025.

Kuenea kwa watu kuliongezeka kwa asilimia 10.9. Uzao huu una kasi kubwa na uwezo wa kuunganisha vifaa vingi na watumiaji wengi wakati mmoja.

Kuenea kijiografia kumeongezeka mara nne ndani ya mwaka mmoja, kutoka asilimia 2.2 hadi asilimia 8.6.

Uzao wa tatu (3G) ulifikia asilimia 93.8 ya watu kufikia Septemba 2025, kutoka asilimia 90 Septemba 2024.Teknolojia hii inafika asilimia 75.9 ya eneo la Tanzania kulinganisha na asilimia 74 mwaka jana.

Uzao wa nne (4G) umeenea kwa asilimia 94.2 ya watu na kijografia asilimia 76.9; kutoka asilimia 85 na 70 mtawalia kati ya 2024 na 2025.

Kufikia Septemba 2025, kulikuwa na minara 9,745 yenye vifaa vya mawasiliano ya mkononi 43,669 nchini kote.

TANZANIA COMMUNICATIONS REGULATORY AUTHORITY (TCRA)

ISO 9001:2015 CERTIFIED

TCRA HEAD OFFICE

Mawasiliano Towers,20
Sam Nujoma Road
P. O. Box 474, Postcode 14414
Dar es Salaam

Tel:
+255 22 21 99 760-9
+255 22 24 12 011-2
+255 784 55 82 70-1

Fax:
+255 22 24 12 009 - 10

Email: dg@tcra.go.tz
Website: www.tcra.go.tz

| @tcra_tanzania